

Sportdeelname De Bilt 2009

Onderzoek naar sportdeelname en golf in de gemeente De Bilt

in opdracht van de gemeente De Bilt

Remco Hoekman
David Romijn
m.m.v. Doede de Jong (Kenniscentrum Recreatie)

© *W.J.H. Mulier Instituut*
's-Hertogenbosch, juni 2009

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch*

*t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding en werkwijze	5
1.1	Achtergrond van het onderzoek	5
1.2	Onderzoeksaanpak	5
1.2.1	Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO)	5
1.2.2	Deskresearch ontwikkelingen golfsport	7
1.2.3	Vraag-aanbod analyse golf in provincie Utrecht	7
1.3	Leeswijzer	8
2.	Sportdeelname	9
2.1	Frequentie van sportdeelname	9
2.2	Populaire sport	10
2.3	Sportverband	11
2.4	Niet sporters	12
2.5	Beweeggedrag	14
2.6	Conclusies	16
3.	Sportaccommodaties en -voorzieningen	17
3.1	Gebruik van sportaccommodaties	17
3.2	Tevredenheid over sportaccommodaties	18
3.3	Behoeftte aan sportvoorzieningen	19
3.4	Conclusies	21
4.	Golf	23
4.1	Spanningsveld tussen golfbanen en natuur	23
4.2	Ontwikkeling golfsport	25
4.3	Golf in de Bilt	27
4.3.1	Deelname en draagvlak nieuwe golfbaan	27
4.3.2	Vraag/aanbod analyse	29
4.4	Conclusies	34
5.	Slotbeschouwing	35
	Referenties	39
	Bijlage 1 Uitwerking vraag-aanbod analyse golf	41
	Bijlage 2 Golfbanen in de omgeving van de gemeente De Bilt	49

1. Inleiding en werkwijze

1.1 Achtergrond van het onderzoek

De gemeente De Bilt wenst inzicht te krijgen in de sportdeelname van haar inwoners. Bijzondere aandacht gaat hierbij uit naar de deelname aan golfsport. Naast de sportdeelname gaat de interesse ook uit naar de tevredenheid over de sportaccommodaties. Het gaat hier niet alleen om de kwaliteit van de aanwezige accommodaties, maar ook om de kwantiteit en de nabijheid van deze accommodaties en het gebruik van de openbare ruimte. In dit kader is het Mulier Instituut gevraagd om onderzoek te doen naar de sportdeelname van de inwoners van gemeente De Bilt, waarbij eveneens aandacht is voor het oordeel over het voorzieningenniveau. Extra aandacht gaat uit naar de vraag naar en het aanbod van golfvoorzieningen nu (2008) en in de toekomst (2015).

De doelstelling van het onderzoek is als volgt:

“Een goed beeld verkrijgen van de sportdeelname en de sportbehoefte van de inwoners van de gemeente De Bilt en het draagvlak voor een 18-holes golfbaan, teneinde een gefundeerd besluit te kunnen nemen over de aanleg van een nieuwe golfbaan.”

De volgende onderzoeksvragen staan centraal in dit onderzoek:

Hoe ziet de sportdeelname in de gemeente De Bilt eruit?

Bestaat er in de gemeente De Bilt behoefte aan een volwaardige 18-holes golfbaan en/of andere sportaccommodaties?

In welke mate wordt de aanleg van een volwaardige 18-holes golfbaan wenselijk gevonden. Met andere woorden: hoe groot is het draagvlak bij de inwoners van De Bilt?

1.2 Onderzoeksaanpak

De onderzoeksvragen zijn beantwoord op basis van drie deelonderzoeken: (a) een onderzoek volgens de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek onder een representatieve steekproef van de bevolking van gemeente de Bilt, (b) deskresearch naar de ontwikkelingen van de golfsport en (c) een vraag-aanbod analyse voor golf in de provincie Utrecht. Hieronder zijn deze deelonderzoeken nader toegelicht.

1.2.1 Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO)

Om zicht te krijgen op de sportdeelname is een schriftelijke vragenlijst uitgezet bij de bevolking van 6 jaar en ouder in de gemeente De Bilt. In deze schriftelijke vragenlijst zijn naast de basismodule van de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek extra vragen opgenomen over de tevredenheid over accommodaties en het voorzieningenniveau, de Nederlandse Norm Gezond Bewegen en het draagvlak voor een 18-holes golfbaan.

Steekproef

Op basis van de basisadministratie van de gemeente De Bilt zijn drie random steekproeven vervaardigd, te weten 6-11 jarigen, 12-17 jarigen en 18-69 jarigen. In totaal zijn 5.000 personen aangeschreven: 667 personen van 6 tot en met 11 jaar, 667 personen van 12 tot en met 17 jaar en 3.666 personen van 18 tot en met 69 jaar.

Om ten aanzien van golf uitspraken te kunnen doen over het draagvlak in de verschillende kernen van gemeente De Bilt is besloten om bij de volwassen onderzoeksgroep een gestratificeerde steekproeftrekking naar kernen te hanteren. Hierbij is een onderverdeling in vier kernen gehanteerd: Bilthoven, De Bilt, Maartensdijk en de 'kleine kernen' (Hollandsche Rading, Groenekan en Westbroek).

Voor het onderzoek zijn als gevolg van de gekozen leeftijdsgroepen drie verschillende vragenlijsten gebruikt, die wel zoveel mogelijk vergelijkbare vragen hebben. Een aparte vragenlijst is opgesteld voor de 6-11 jarigen (in te vullen door de ouders voor het geselecteerde kind), 12-17 jarigen (in te vullen door kind) en 18 jaar en ouder (in te vullen door volwassene).

Responsoverzicht

Er zijn in de eerste week van maart 5.000 vragenlijsten verstuurd naar personen in gemeente De Bilt. Twee weken na versturing van de vragenlijsten is een reminder verstuurd. Eind maart is het veldwerk afgesloten. Uiteindelijk zijn er 2.341 ingevulde vragenlijsten retour ontvangen. Na controle is een deel van de ingevulde vragenlijsten ongeschikt bevonden voor analyse en uit het bestand verwijderd. De netto respons is vastgesteld op 2.270 respondenten (45%). Een responspercentage van 45 procent is voor een schriftelijk onderzoek hoog te noemen. Dit heeft mogelijk te maken met de aandacht in de gemeente De Bilt voor het onderzoek. Op het moment van versturing van de vragenlijst leefde in de gemeente De Bilt een discussie over het wel of niet aanleggen van een nieuwe golfbaan. Verschillende kernen zijn raadvragen gesteld over dit onderwerp. De aandacht voor golf in het sportdeelname onderzoek heeft gezorgd voor veel media aandacht rondom het onderzoek. Dit heeft waarschijnlijk deels bijgedragen aan de hoge respons.

Om te corrigeren voor responsverschillen is weging toegepast op leeftijd, geslacht en kernen. Door deze weging is gezorgd voor een goede spreiding over de belangrijkste achtergrondkenmerken en de verschillende onderzoeksgebieden. Weliswaar is uit eerder onderzoek bekend dat allochtonen, mensen met een beperking en de minder actieve ouderen minder responderen. Het is echter niet mogelijk om hiervoor te corrigeren. Een overzicht van de gewogen responsgroep is opgenomen in tabel 1.1.

Tabel 1.1 Profiel van de gewogen onderzoeksgroep (in procenten)

	Leeftijd			
	Totaal n=2.270	6 - 11 jaar n=350	12 - 17 jaar n=290	18 - 69 jaar n=1.630
Geslacht				
Man	49	53	54	48
Vrouw	51	47	46	52
Leeftijd				
6-11 jaar	10	100	-	-
12-17 jaar	10	-	100	-
18-34 jaar	20	-	-	24
35-54 jaar	37	-	-	46
55-69 jaar	24	-	-	30
Kernen van gemeente De Bilt				
Bilthoven	50	52	55	50
De Bilt	24	22	21	25
Maartensdijk	12	12	12	12
Kleine kernen	13	14	13	13
Beperking(en)				
Lichamelijke beperking (motorisch)	3	2	1	3
Auditieve beperking	1	0	1	1
Visuele beperking	1	1	3	1
Verstandelijke beperking	0	0	2	0
Chronische aandoening	13	4	4	15
Geen	83	93	93	81

1.2.2 Deskresearch ontwikkelingen golfsport

De ontwikkeling van de golfsport in de afgelopen jaren is in beeld gebracht op basis van literatuur en voorhanden zijnde gegevens. Hierbij is gebruik gemaakt van het Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO) en ledenstatistieken van NOC*NSF en de Nederlandse Golf Federatie (NGF). Op basis van beschikbare literatuur is gekeken naar mogelijke effecten van een nieuwe golfbaan op de golfdeelname en het recreatiegedrag (mogelijkheden tot recreatief medegebruik). Daarnaast is de beleidsmatige aandacht van de Provincie Utrecht voor golf nader bestudeerd.

1.2.3 Vraag-aanbod analyse golf in provincie Utrecht

Op basis van huidige deelname aan golf is de golfvraag in beeld gebracht. Hierbij is uitgegaan van de deelname aan golf in de provincie Utrecht en de deelname aan golf in de gemeente De Bilt. De deelname in de gemeente De Bilt is gebaseerd op de uitkomsten uit het in paragraaf 1.2.1 beschreven sportdeelname onderzoek. Het resultaat van de vraagaanbod analyse is in een kaart weergegeven voor het jaar 2008. Omdat langdurige ruimtelijke planvorming nodig is om tot een nieuwe golfbaan te komen, is besloten om ook een scenario te maken voor vraag-aanbod over een aantal jaar. Dientengevolge is eenzelfde berekening uitgevoerd voor het jaar 2015. Het

hanteren van een grotere tijdshorizon is niet wenselijk, aangezien de voorspellingen minder betrouwbaar worden naarmate de horizon verder weg ligt. Bij het in beeld brengen van de toekomstsituatie zijn de golfbanen die in de komende jaren worden aangelegd meegenomen, mits reeds een RO-status is verkregen (bijvoorbeeld een vrijstelling bestemmingsplan verkregen of bereidheidsverklaring o.i.d. van de gemeente). De toekomstige behoefte is onder andere bepaald aan de hand van demografische gegevens uit het woningonderzoek van de provincie.

1.3 Leeswijzer

In het vervolg van dit rapport wordt allereerst in hoofdstuk 2 aandacht besteed aan de sportdeelname in de gemeente De Bilt. Vervolgens is hoofdstuk 3 gericht op het accommodatiegebruik en de tevredenheid over de voorzieningen. In hoofdstuk 4 staat de golfsport centraal. Hierbij wordt ingegaan op de landelijke ontwikkelingen, de golfdeelname in de gemeente De Bilt en het draagvlak voor een nieuwe 18-holes golfbaan in de gemeente. In het afsluitende hoofdstuk 5 wordt een slotbeschouwing gegeven.

2. Sportdeelname

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de Sportersmonitor in de gemeente De Bilt weergegeven. Dit onderzoek is uitgevoerd met gebruikmaking van de Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO). Bij de bespreking van deze resultaten worden drie thema's onderscheiden. Allereerst de algemene sportdeelname en kenmerken van het sportgedrag, waaronder frequentie, tak van sport en organisatorisch verband van de sportbeoefening. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de niet-sporters waarbij wordt ingegaan op de motieven van deze groep om niet deel te nemen aan sport. De gegevens uit de Sportersmonitor over het gebruik van en de tevredenheid over sportaccommodaties in de gemeente De Bilt zijn opgenomen in hoofdstuk 3 (Accommodaties). De gegevens over golf zijn verwerkt in hoofdstuk 4.

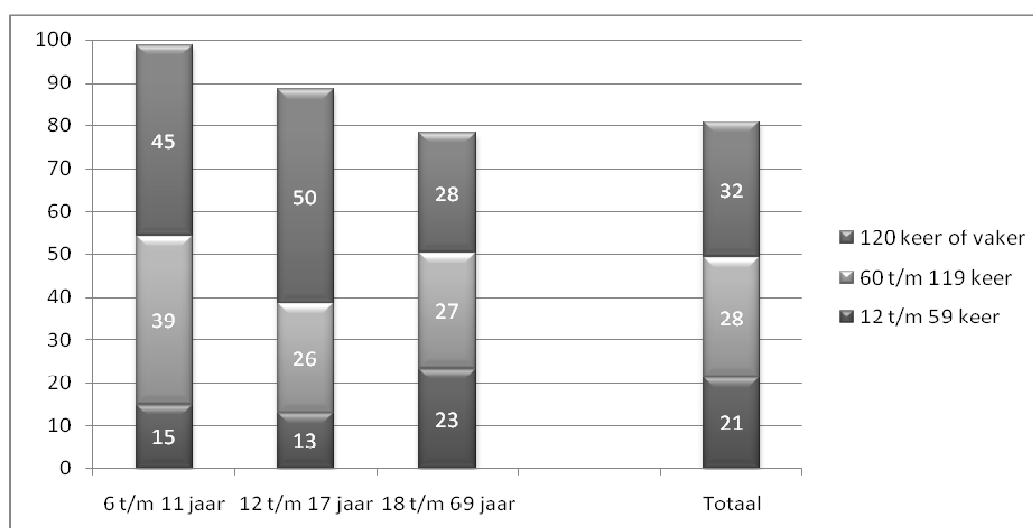
2.1 Frequentie van sportdeelname

In het afgelopen jaar is door 15 procent van de bevolking van de Bilt niet aan sport gedaan. Daarnaast is door 4 procent van de bevolking nauwelijks (1-11 keer) aan sport gedaan. Hiermee doet in de gemeente De Bilt een kleiner deel niet aan sport dan landelijk het geval is. In Nederland neemt op basis van de bevolking van 6-79 jaar (6-69 jaar in de gemeente De Bilt) 29 procent geen deel aan sportactiviteiten en 13 procent nauwelijks (1-11 keer) (Breedveld e.a. 2008).

Volgens de RSO norm is iemand een sporter wanneer hij ten minste 12 keer heeft gesport in de afgelopen 12 maanden. Op basis van deze norm is in de gemeente De Bilt 81 procent sporter. Het sportdeelname cijfer van de gemeente De Bilt ligt met 81 procent boven het landelijk gemiddelde van 65 procent. Mogelijke verklaringen hiervoor zijn het hogere opleidingsniveau in de gemeente De Bilt en het beperkte aandeel allochtonen. Daarnaast is niet uit te sluiten dat de Sportersmonitor vooral de aandacht van de sporters heeft getrokken.

Van de 6-69 jarigen in de gemeente De Bilt sport een op de vijf 12-59 keer per jaar, terwijl ruim een kwart meer dan wekelijks aan sport doet (60-119 keer). Een derde van de bevolking sport meer dan twee keer per week (120 keer of meer). Met name jongeren van 6-11 jaar (45%) en 12-17 jaar (50%) nemen vaak meer dan twee keer per week deel aan sportactiviteiten.

Figuur 2.1 Sportfrequentie in het afgelopen jaar, naar leeftijdsgroep (in procenten)



De gemiddelde sporter geeft aan bijna vier sporten per jaar te beoefenen (3,9). Naar leeftijd neemt dit aantal eerst toe van 4,2 (6-11 jaar) tot 5,1 (12-17 jaar) om vervolgens sterk af te nemen tot 2,9 (55-69 jaar). Sportende vrouwen beoefenen minder sporten dan sportende mannen (4,1 versus 3,4 - niet in tabel).

De mensen met een beperking nemen in de gemeente De Bilt, evenals landelijk het geval is, minder deel aan sport dan de inwoners zonder beperking of chronische aandoening (resp. 69% en 83% - niet in tabel).

2.2 Populaire sport

Zwemmen is de meest populaire sport onder de 6-11 jarigen. De helft van de 6-11 jarige sporters heeft het afgelopen jaar gezwommen. Bij deze leeftijdsgroep staat schaatsen op de tweede plaats. Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze sport maar zelden als eerste sport is genoemd. De periode van afname heeft ongetwijfeld bijgedragen aan het hoge percentage 6-11 jarigen dat schaatsen heeft aangekruist op het toonblad. Dit geldt ook voor de personen van 12-17 jaar en 18-69 jarigen. Zij noemen schaatsen vaak als derde sport. Schaatsen is bij de 12-17 jarigen zelfs de meest genoemde sport (37%). De eerste stappen op het natuurijs of toertochten op het ijs stonden de meesten waarschijnlijk nog vers in het geheugen.

Van de traditionele verenigingssporten scoren tennis, veldvoetbal en hockey hoog. Deze staan bij de 6-11 jarigen en 12-17 jarigen in de top vijf.

Tabel 2.1 Meest beoefende sporten afgelopen jaar naar toonblad van sporters (RSO) jeugd

	6 t/m 11 jaar n=332	12 t/m 17 jaar n=269
1)	Zwemsport (excl. waterpolo) (50%)	Schaatsen (40%)
2)	Schaatsen (41%)	Tennis (32%)
3)	Tennis (36%)	Skiën/langlaufen/snowboarden (30%)
4)	Veldvoetbal (30%)	Hockey (28%)
5)	Hockey (27%)	Veldvoetbal (27%)

De volwassenen (18-69 jarigen) beoefenen vooral individuele sporten, de jeugd beoefent meer teamsporten en duosporten. Zo kiezen met name 18-34 jarigen meer voor fitness in verhouding tot andere leeftijdsgroepen (tabel 2.2). Maar ook hardlopen is populair in deze leeftijdscategorie. Wandelsport en golf winnen aan populariteit in de oudere leeftijdsgroepen. Vooral de wandelsport klimt op. Deze sport staat bij de leeftijdscategorieën tot 35 jaar niet in de top 5 terwijl de wandelsport bij de 35-54 jarigen de vierde plek inneemt en bij de 55-69 jarigen zelfs de meest beoefende sport is. Golf komt bij de 55-69 jarigen voor het eerst de top vijf binnen met een vijfde plek (20%).

Tabel 2.2 Meest beoefende sporten afgelopen jaar naar toonblad van sporters (RSO) volwassenen

	18-34 jaar n=213	35-54 jaar n=654	55-69 jaar n=388
1)	Fitness cardio/kracht (46%)	Fitness cardio/kracht (32%)	Wandelsport (38%)
2)	Hardlopen/joggen/trimmen (35%)	Hardlopen/joggen/trimmen (31%)	Fitness cardio/kracht (30%)
3)	Schaatsen (27%)	Schaatsen (31%)	Wielrennen/mountainbiken/toerfietsen (26%)
4)	Skiën/langlaufen/snowboarden (25%)	Wandelsport (26%)	Tennis (24%)
5)	Zwemsport (excl. waterpolo) (24%)	Zwemsport (excl. waterpolo) (26%)	Golf (20%)

2.3 Sportverband

De meeste sportbeoefening vindt plaats in verenigingsverband. Van de sporters geeft 62 procent aan in verenigingsverband te sporten. Landelijk is 47 procent van de sporters van 6-79 jaar (minimaal 1 keer, exclusief wandelen en fietsen) lid van een vereniging. De hoge score van de gemeente De Bilt is mogelijk te verklaren door het beperkte aandeel allochtonen en het relatief hoge opleidingsniveau van haar inwoners. De leeftijdsgrens van 69 jaar in het onderzoek is mogelijk ook van invloed, aangezien bekend is dat 69-79 jarigen beperkt lid zijn van een vereniging (Breedveld e.a., 2008).

Met name jeugdige sporters (6-17 jaar) zijn sterk vertegenwoordigd in verenigingsverband. Dit komt overeen met landelijke resultaten. Bij oudere leeftijdsgroepen neemt het alleen/ongeorganiseerd sporten toe en het sporten in verenigingsverband af. Hierin zijn geen verschillen tussen mannen en vrouwen. Vrouwen zijn overigens wel vaker dan mannen actief als lid van een commerciële aanbieder, zoals een fitnesscentrum. Opvallend is dat vooral 12-17 jarigen sporten via 'anders georganiseerde manieren'. De helft van deze groep geeft aan op deze wijze te sporten tegenover 38 procent in de overige leeftijdsgroepen. Ook zijn zij bovengemiddeld actief via het onderwijs, sociaal/cultureel- of buurtwerk (27%).

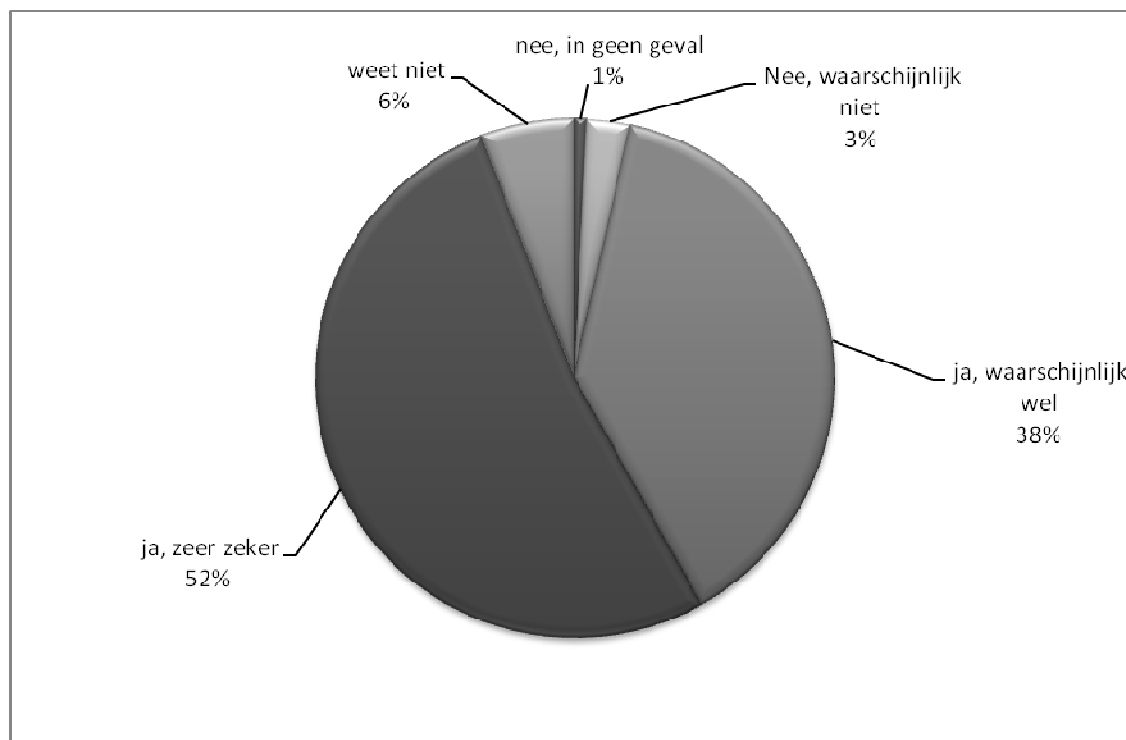
Tabel 2.3 Verband waarbinnen wordt gesport naar leeftijd en geslacht (in procenten)

	Totaal n=1.832	6 t/m 11 jaar n=317			12 t/m 17 jaar n=260			18 t/m 69 jaar n=1.255		
		Totaal	man	vrouw	Totaal	man	vrouw	Totaal	man	vrouw
Lid sportvereniging	62	89	90	88	83	88	77	50	55	44
Commerciële sportaanbieder	33	29	25	33	24	21	27	37	31	43
Onderwijs, welzijnswerk, etc.	9	8	8	7	27	25	29	5	4	6
Georganiseerd	40	38	39	37	51	51	52	38	43	34
Ongeorganiseerd	45	29	33	24	36	36	36	51	55	48

De sporter uit de gemeente de Bilt is zeer tevreden over de vereniging of sportaanbieder waar hij de meest beoefende sport uitoefent. Slechts 4 procent van de sportende bevolking zou zijn sportaanbieder niet aanraden bij anderen. Bij 12-17 jarigen ligt dit cijfer iets hoger (5%) en bij

6-11 jarigen ligt dit cijfer juist lager (1%). De verschillen blijven echter marginaal. Ook zijn in geen van de leeftijdscategorieën substantiële verschillen te vinden tussen mannen en vrouwen. Negen van de tien sporters geeft aan zijn sportvereniging of commerciële aanbieder aan te bevelen. Voor de helft van de sporters geldt dat zij dit zeer zeker zullen doen.

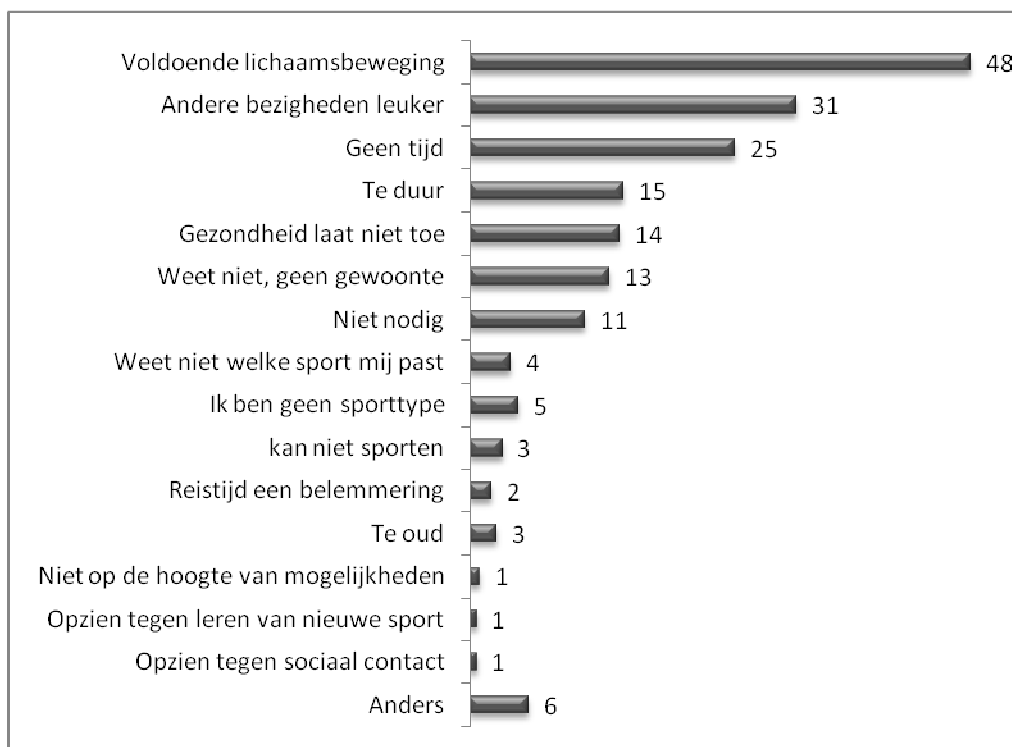
Figuur 2.2 Aanbevelen eigen sportvereniging of commerciële sportaanbieder aan anderen



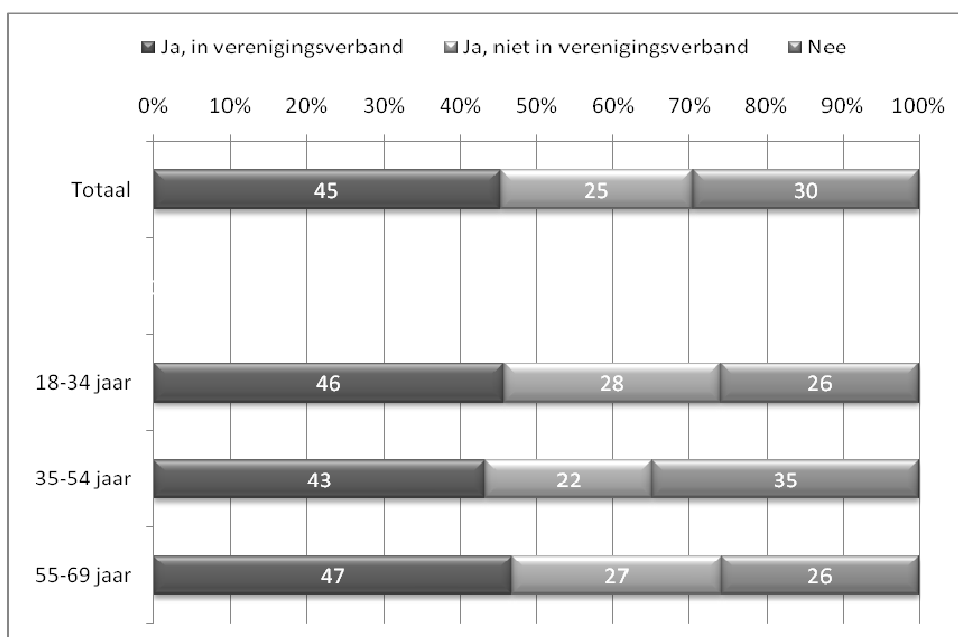
2.4 Niet sporters

In paragraaf 2.1 is geconstateerd dat in de gemeente De Bilt bovengemiddeld aan sport wordt gedaan. De groep niet-sporters is beperkt (15%). Door het kleine aantal niet-sporters wordt in deze paragraaf alleen bij de 18-69 jarigen naar de motieven voor het niet deelnemen aan sport gekeken. Deze groep is groot genoeg om uitsplitsingen mogelijk te maken.

Uit figuur 2.3 blijkt dat de respondenten die aangeven in het afgelopen jaar niet gesport te hebben, dit voornamelijk niet doen omdat zij menen al voldoende lichaamsbeweging te hebben. Één op de drie niet-sporters geeft aan andere bezigheden simpelweg leuker te vinden dan sport. Een kwart van de respondenten geeft aan tijdsgebrek als belemmering te zien. Andere veelgenoemde argumenten in de categorie 'wil-wel-maar-kan-niet' zijn de financiële drempel van sport (15%) en de persoonlijke gezondheid (14%) die sporten niet toestaan. Het niet kunnen sporten is voor slechts drie procent een reden om niet te sporten terwijl slechts één procent aangeeft niet op de hoogte te zijn van de mogelijkheden op sportgebied.

Figuur 2.3 Redenen om niet te sporten voor niet-sporters 18-69 jaar (in procenten)

Beleidsmatig is het interessant om te weten hoeveel van deze niet-sporters wel een verleden hebben met sportbeoefening. Deze groep is mogelijk eerder te bewegen om weer te gaan sporten, terwijl de andere groep wellicht beleidsmatig meer aandacht verdient. Sporters en ex-sporters bewegen namelijk meer dan de mensen die nog nooit hebben gesport (Hoekman, 2009). Ook is interessant om te zien welke groepen overwegen om te gaan sporten en in welk verband dit dan zou zijn.

Figuur 2.4 Sportverleden van niet-sporters 18-69 jaar, naar leeftijd (in procenten)

Een groot deel van de respondenten die aangeven in het afgelopen jaar niet gesport te hebben, zijn wel bekend met sport. Van hen heeft 70 procent in het verleden gesport. De sportdeelname in het verleden heeft voor een groot deel in verenigingsverband plaatsgevonden. Dit gaat op voor alle leeftijdsgroepen.

Van de niet-sporters geeft 63 procent aan niet van plan te zijn te gaan sporten (zie tabel 2.4). Dit geldt vooral voor de 35-54 jarigen (67%) en de 55-69 jarigen (71%). Drie van de tien 18-34 jarigen geeft aan in de komende jaren niet meer te zullen gaan sporten. Door het kleine aantal niet-sporters in deze leeftijdscategorie is het overigens moeilijk om harde conclusies te verbinden aan dit resultaat.

Tabel 2.4 Denkt u dat u in de komende jaren (weer) zal gaan sporten? (in procenten)

niet sporters (toonblad)	Geslacht			Leeftijd		
	Totaal	man	vrouw	18 t/m 34 jaar	35 t/m 54 jaar	55 t/m 69 jaar
	n=339	n=140	n=198	n=29	n=133	n=138
Nee	63	66	61	30	67	71
Lid sportvereniging	4	3	5	9	4	3
Commerciële aanbieder	11	5	16	30	8	7
Ja, anders georganiseerd	4	4	3	6	4	3
Ja, ongeorganiseerd	18	22	16	26	18	16

De groep die van plan is om te gaan sporten (37%) is vooral geïnteresseerd in individuele ongebonden sportdeelname. Zo zegt 18 procent alleen, binnen een ongeorganiseerd verband (o.a. hardlopen) te willen gaan sporten en geeft 11 procent aan bij een commerciële sportaanbieder (o.a. fitnesscentrum) te willen beginnen. Met name de groep tot 34 jaar ziet zichzelf in de komende jaren wel beginnen bij een commerciële aanbieder. Het alleen, ongeorganiseerd sporten blijft toch het meest populair bij volwassenen (18-69 jaar).

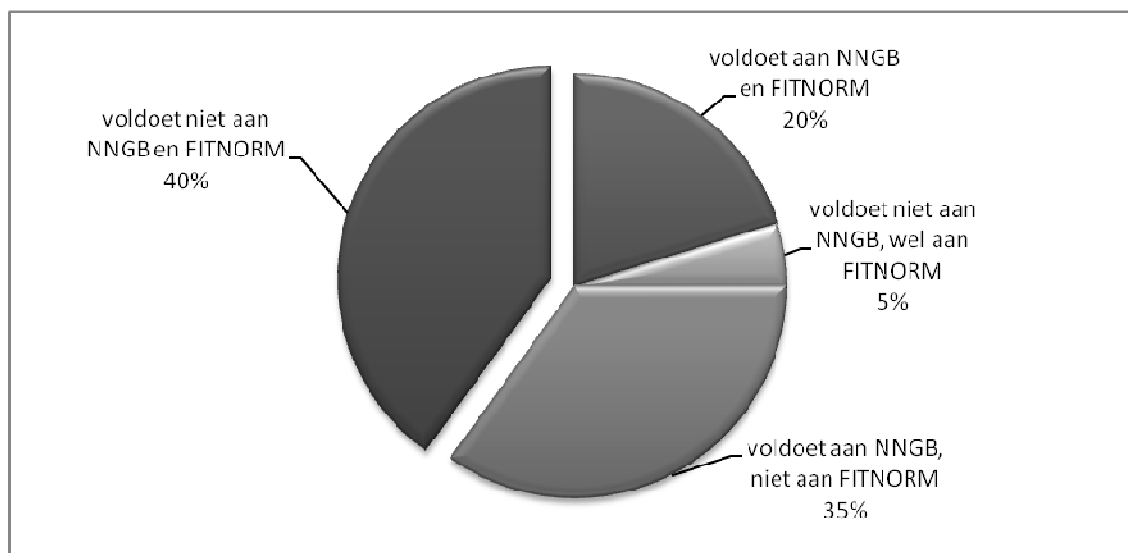
2.5 Beweeggedrag

Sporten en bewegen worden vaak in één adem genoemd. Niet zelden gebeurt dit in relatie met een actieve leefstijl. In Nederland wordt met verschillende beweegnormen gewerkt om het beweeggedrag van mensen te classificeren. De meest gebruikte en algemeen aanvaarde normen zijn de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB), de fitnorm en de combinorm. Aan de NNGB wordt voldaan wanneer iemand op vijf of meer dagen per week ten minste 30 minuten matig intensief beweegt. Voor kinderen is dit overigens 60 minuten. De fitnorm gaat uit van intensieve lichamelijke activiteit van ten minste 20 minuten op drie of meer dagen per week. De combinorm is een combinatie van de voorgaande twee normen. Wanneer aan één van de twee normen wordt voldaan, voldoet iemand aan de combinorm.

In de gemeente De Bilt voldoet 55 procent van de 6-69 jarigen aan de NNGB en 15 procent aan de fitnorm. Dit zijn bijna allemaal mensen die ook aan de NNGB voldoen, 5 procent van de 6-69 jarigen voldoet alleen aan de fitnorm. Hiermee voldoet 60 procent van de bevolking aan de combinorm die uitgaat van het voldoen aan de NNGB óf het voldoen aan de fitnorm. In totaal voldoet 20 procent van de bevolking zowel aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) als aan de fitnorm. Het aandeel respondenten dat slechts aan één van deze normen

voldoet is 40 procent. Respondenten die aangeven meer dan 120 keer per jaar te sporten voldoen vaker aan de fitnorm dan de overige sporters. Sporters voldoen in vergelijking met niet-sporters vaker aan de combinorm (cijfers niet in figuur).

Figuur 2.5 Voldoen aan beweegnormen (Fitnorm, NNGB en Combinorm) 6–69 jarigen



Uit tabel 2.5 blijkt dat bijna de helft van de jongeren tussen de 12 en 17 jaar voldoet aan de fitnorm (45%), 59 procent voldoet aan de NNGB en 70 procent voldoet aan de combinorm. Hiermee is dit de groep die in alle categorieën het beste voldoet aan beweegnormen.

Tabel 2.5 Voldoen aan beweegnormen naar leeftijd (in procenten)

Leeftijd	Voldoet aan norm (in procenten)		
	Fitnorm	NNGB	Combinorm
6-11 jaar	39	50	60
12-17 jaar	45	59	70
18-34 jaar	25	59	62
35-54 jaar	19	53	57
55-69 jaar	20	55	61
Totaal	25	55	61

In gemeente De Bilt voldoen de volwassenen minder aan de combinorm dan in de rest van Nederland. Landelijk voldoet 66 procent van de bevolking van 18 jaar en ouder aan de combinorm. In de gemeente De Bilt is dit 59 procent. Dit verschil wordt met name veroorzaakt door het verschil in de score op de NNGB. Landelijk voldoet 59 procent van de volwassenen aan de NNGB in vergelijking met 55 procent in de gemeente De Bilt. Bij de fitnorm is de score van de gemeente De Bilt (20%) vergelijkbaar met het landelijke cijfer (18%). Dit is gezien de hoge sportdeelname in de gemeente De Bilt niet verrassend.

2.6 Conclusies

- Van de 6-69 jarigen uit de gemeente De Bilt sport 81 procent ten minste 12 keer per jaar. Een derde van de 6-69 jarigen sport meer dan twee keer per week.
- Zwemmen is de meest populaire sport voor 6-11 jarigen. Schaatsen is bij 12-17 jarigen de meest beoefende sport en wordt ook door de volwassenen veel beoefend. Hierbij speelt de periode van het veldwerk (in de maand maart) een rol. Tennis, voetbal en hockey zijn de verenigingssporten die zowel bij de 6-11 jarigen als bij de 12-17 jarigen in de top vijf van meest beoefende sporten voorkomen. Door 18-54 jarigen worden fitness en hardlopen veel beoefend. Wandelsport is het meest populair bij 55-69 jarigen.
- Van de sporters geeft 62 procent aan in verenigingsverband te sporten. Met name jeugdige sporters (6-17 jaar) zijn sterk vertegenwoordigd in verenigingsverband. Bij oudere leeftijdsgroepen neemt het alleen/ongeorganiseerd sporten toe en het sporten in verenigingsverband af.
- Vrouwen zijn vaker dan mannen actief in commercieel verband. Opvallend is verder dat vooral 12-17 jarigen sporten in 'anders georganiseerde verbanden'. Deze leeftijdsgroep is ook bovengemiddeld actief via het onderwijs, sociaal/cultureel- of buurtwerk.
- Negen op de tien sporters geeft aan zijn sportvereniging of commerciële aanbieder aan te bevelen aan anderen. Voor de helft van de sporters geldt dat zij dit zeer zeker zullen doen. Slechts 4 procent geeft aan de sportaanbieder niet aan te bevelen bij anderen.
- Volwassenen die niet sporten hebben hiervoor verschillende motieven. Meest genoemd is de reden dat ze al voldoende lichaamsbeweging hebben (48%), gevolgd door de redenen dat ze andere bezigheden leuker vinden (31%) of geen tijd hebben (25%). 15 procent van de niet-sporters geeft aan dat ze niet sport, omdat het te duur is.
- Een groot deel van de niet-sporters (70%) heeft in het verleden wel aan sport gedaan. In de meeste gevallen ging het hierbij in ieder geval om één of meer sporten in verenigingsverband.
- Van de niet-sporters geeft 63 procent aan niet van plan te zijn weer te gaan sporten. Het betreft vooral de oudere leeftijdsgroepen (35-54 jarigen en 55-69 jarigen). Van de 18-34 jarigen geeft 70 procent aan de komende jaren weer te gaan sporten. Zij zijn vooral voornemens om een sport in commercieel of ongeorganiseerd verband te starten.
- In de gemeente De Bilt voldoen volwassenen in vergelijking met landelijke cijfers in mindere mate aan de NNGB en de combinorm. Alleen de score op de fitnorm is in de gemeente De Bilt iets hoger dan het landelijke cijfer. Sporters voldoen overigens in vergelijking met niet-sporters vaker aan de combinorm. Sporters die meer dan 120 keer per jaar sporten voldoen vaker aan de fitnorm dan de andere sporters. De jeugd in de gemeente De Bilt beweegt overigens wel goed in vergelijking met de landelijke cijfers. Het beperkte beweeggedrag doet zich vooral bij volwassenen voor.

3. Sportaccommodaties en -voorzieningen

Het accommodatiebeleid is een belangrijke peiler van het sportbeleid in de gemeente De Bilt. Om dit sportbeleid te evalueren is het wenselijk om zicht te hebben op het accommodatiegebruik van de inwoners van de gemeente De Bilt, alsmede de tevredenheid over de sportaccommodaties. In dit hoofdstuk wordt op deze punten ingegaan.

3.1 Gebruik van sportaccommodaties

De aanwezige sportaccommodaties en voorzieningen in de gemeente De Bilt zijn verdeeld in zes groepen; gymzaal, sporthal, zwembad, buitensport accommodaties, sportvoorziening in openbare ruimte, en andersoortige voorziening (zoals park, bos, huis/tuin). Omdat het goed mogelijk is dat inwoners van de gemeente De Bilt ook voorzieningen gebruiken die buiten de gemeentegrenzen liggen is hier apart naar gevraagd. Hierdoor is inzichtelijk welk deel van de sportbeoefening zich in de eigen gemeente afspeelt.

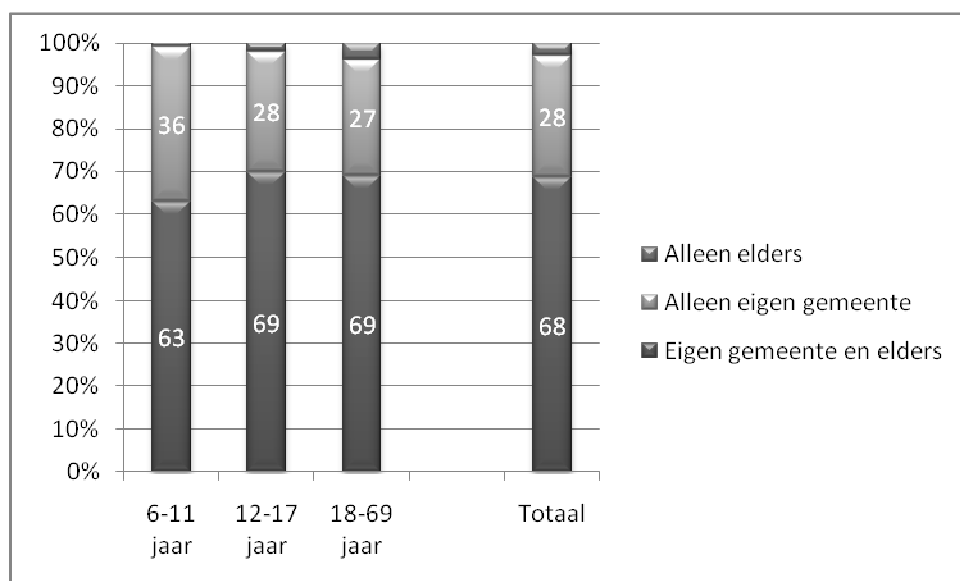
De buitensport accommodaties (zoals voetbalvelden, tennisbanen en hockeyvelden) worden het meest gebruikt door de 6-11 jarigen (72%) en de 12-17 jarigen (69%). Door 12-17 jarigen wordt ook veel gebruik gemaakt van sporthallen. De andersoortige voorzieningen, waaronder fitnesscentra en bossen en parken, worden door een derde van de 6-11 jarigen gebruikt en door 59 procent van de 18-69 jarigen in de gemeente De Bilt.

Tabel 3.1 Sportaccommodaties: gebruik binnen eigen gemeente onder sporters naar leeftijd (in procenten)

	Leeftijd			
	Totaal N=1.832	6 t/m 11 jaar N=317	12 t/m 17 jaar N=260	18 t/m 69 jaar N=1.255
Eigen gemeente				
Gymzalen	25	34	40	22
Sporthallen	32	37	57	28
Zwembaden	15	30	15	13
Buitensport	42	72	69	33
Openbaar	6	11	18	3
Andersoortig	54	34	43	59

In de gemeente de Bilt maken de inwoners duidelijk gebruik van voorzieningen in de eigen gemeente én voorzieningen buiten de gemeente (68%). Dat een groot deel van de sporters ook voorzieningen elders gebruikt is niet verrassend. Deels komt dit doordat niet alle voorzieningen in de gemeente De Bilt voorhanden zijn. Maar deels komt dit ook door de actieradius van de bevolking voor het recreëren en sporten. De inwoners zijn bereid om elders te recreëren en sporten. Van alle sporters geeft overigens slechts drie procent aan niet in de eigen gemeente maar wel elders gebruik te maken van sportvoorzieningen.

Figuur 3.1 Gebruik van sportaccommodaties binnen/buiten de eigen gemeente naar leeftijd onder sporters (in procenten)



3.2 Tevredenheid over sportaccommodaties

De tevredenheid over de accommodaties in de gemeente De Bilt is goed, met een gemiddeld rapportcijfer van 7,6 voor alle accommodaties en bevraagde kwaliteitsaspecten. Toch springen een aantal verschillen tussen de accommodatietypen in het oog (zie tabel 3.2).

Met name zwembaden scoren minder hoog op het gebied van toegankelijkheid en aanwezigheid/kwaliteit van het aanbod dan sporthallen en buitensportaccommodaties. Buitensportaccommodaties scoren hoger op de kwaliteit en aanwezigheid van het aanbod en op het gebied van kosten en accommodatie ten opzichte van de andere meest gebruikte voorzieningen. De aandacht voor gezondheid en blessurepreventie wordt wel slechter beoordeeld bij buitensportaccommodaties dan bij sporthallen en particuliere voorzieningen het geval is.

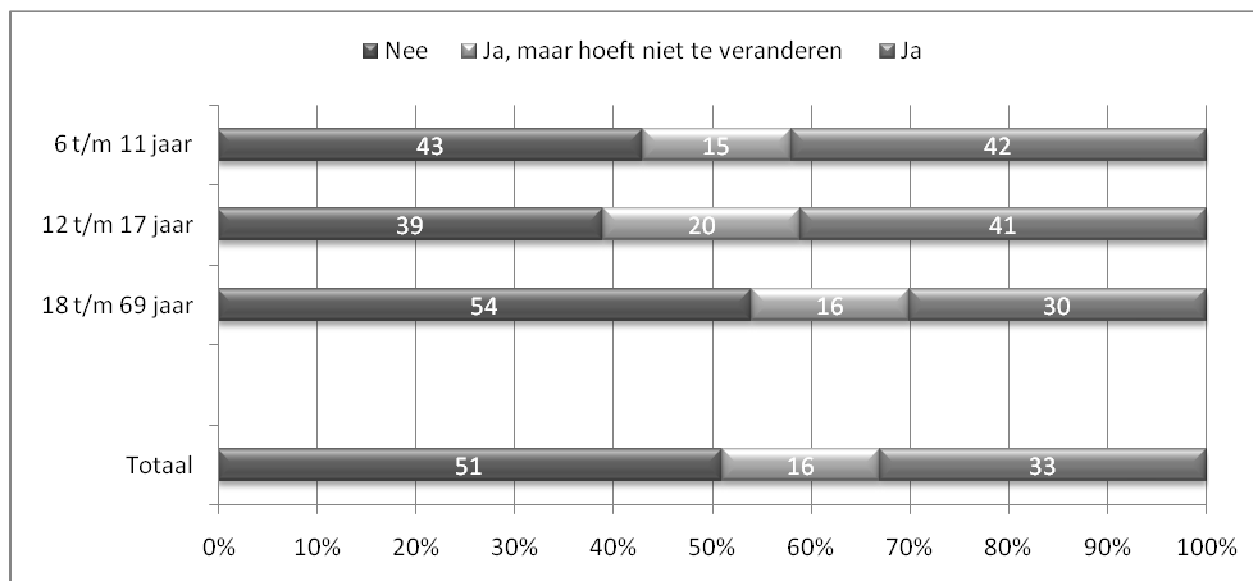
Tabel 3.2 Tevredenheid over sportaccommodatie naar eigen meest gebruikte voorziening (in procenten)

	Type officiële accommodatie waar men het meest gebruik van maakt					
	Totaal n=1.832	Gymzaal n=195	Sporthal n=395	Particuliere voorziening n=421	Zwembad n=238	Buitensport- accommodatie n=628
Toegankelijkheid/informatie						
Bereikbaarheid per auto	7,9	8,0	8,1	8,0	7,4	7,9
Bereikbaarheid per fiets	8,4	8,4	8,4	8,6	8,2	8,3
Openingstijden van de sportaccommodatie	8,0	7,9	8,2	7,8	7,3	8,3
Informatie over de (sport)activiteiten	7,7	7,5	7,8	7,7	7,3	7,8
Snelle behandeling van klachten en verzoeken	7,2	7,3	7,4	6,8	6,9	7,1
Training/personeel						
Deskundigheid trainer/instructeur	8,0	7,8	8,1	8,0	8,1	7,9
Persoonlijke aandacht trainer/instructeur	7,7	7,6	7,7	7,9	7,8	7,7
Variatie in de trainingen/oefeningen	7,8	7,9	7,9	8,0	7,8	7,7
Aandacht voor gezondheid/blessurepreventie	7,5	7,5	7,6	8,0	7,6	7,3
Vriendelijkheid personeel/vrijwilligers	8,2	8,2	8,4	8,1	8,0	8,2
Behulpzaamheid personeel/vrijwilligers	8,2	8,1	8,2	8,0	8,0	8,1
Aanwezigheid/kwaliteit aanbod						
Organisatie (deelname aan) wedstrijden en/of competitie	7,8	6,9	7,5	7,2	7,2	8,1
Organisatie recreatief sportaanbod	7,6	7,3	7,6	7,1	7,1	7,9
Organisatie nevenactiviteiten (bijv. feest)	7,2	6,7	7,1	6,8	6,9	7,5
Horecavoorzieningen (bar, kantine)	7,5	7,0	7,6	6,9	6,6	7,7
Mogelijkheden om mensen te ontmoeten	7,6	7,2	7,7	7,3	6,9	7,9
Kosten en accommodatie						
Hoogte contributie/lesgelden e.d.	6,9	6,9	6,8	6,9	6,6	7,0
Prijzen consumpties	7,0	6,6	6,8	6,5	6,8	7,2
Entreprijs accommodatie	7,0	6,7	6,9	5,7	6,8	7,3
(Sociale) veiligheid	7,7	7,6	7,7	7,9	7,5	7,7
Netheid douches en kleedruimten	7,4	7,1	7,4	7,8	7,3	7,6

3.3 Behoeftte aan sportvoorzieningen

De tevredenheid over het totale voorzieningenniveau is niet zo positief als de tevredenheid over de afzonderlijke faciliteiten. De helft van de respondenten geeft aan voorzieningen te missen in de gemeente De Bilt. De volwassenen zijn het meest tevreden over het aanbod van voorzieningen. Drie op de tien inwoners geven aan dat er nieuwe voorzieningen moeten komen, terwijl 16 procent aangeeft dat er weliswaar iets mist, maar dat dit niet hoeft te veranderen.

Figuur 3.2 Gemis van sportvoorzieningen binnen de gemeente naar leeftijd (in procenten)



Voor de jeugd bestaat een grotere wens voor aanvullende voorzieningen. Meer dan vier op de tien jongeren heeft aangegeven aanvullende voorzieningen te wensen in de gemeente De Bilt. Daarnaast geeft 15 procent van de 6-11 jarigen en 20 procent van de 12-17 jarigen aan dat zij voorzieningen missen in de gemeente De Bilt maar dat dit van hen niet hoeft te veranderen.

In de vragenlijst is, wanneer iemand aangaf een aanvullende voorziening te wensen, gevraagd welke sportvoorziening wordt gemist in de gemeente De Bilt.

Tabel 3.3 Behoeftes aan voorzieningen binnen de gemeente naar sport (in procenten)

	Totaal	Leeftijd				
	n=690	6-11 jaar n=137	12-17 jaar n=114	18 - 34 jaar n=66	35 - 54 jaar n=255	55 - 69 jaar n=118
Gemiste voorzieningen						
Zwemvoorziening	35	30	15	34	41	40
<i>Buitenbad</i>	26	27	12	16	31	33
<i>Overig</i>	9	3	3	18	10	7
Golfbaan	20	2	7	15	22	43
Atletiekvoorziening	3	6	1	3	3	1
Fitness Cardio/Kracht	2	0	0	8	2	1
Skeelers/Skaten	2	1	1	4	1	0
Vecht- en verdedigingssporten	2	0	0	4	1	1
Paardensport	1	0	0	4	1	0
Danssport	1	0	2	2	1	0
Basketbal	1	2	2	0	2	1
Skiën/Langlaufen/Snowboarden	1	0	0	3	1	0

Wanneer iemand aangeeft bepaalde voorzieningen te missen, gaat dit in de meeste gevallen om voorzieningen voor de zwemsport. Vooral een buitenbad is veel genoemd. Opvallend is dat bij het beoordelen van de voorzieningen (zie paragraaf 3.2), het zwembad minder goed beoordeeld werd op een aantal kwaliteitsaspecten. Het aanwezige zwembad zonder buitenbad in de gemeente De Bilt lijkt hiermee onvoldoende aan de behoeften en kwaliteitseisen van de inwoners tegemoet te komen. Daarnaast geven opvallend veel (ouders van) 6-11 jarigen aan dat zij graag atletiekvoorzieningen zouden zien in de gemeente (6%). Op de tweede plaats komt zowel bij de 12-17 jarigen als bij de 18-69 jarigen golfvoorzieningen. Eén op de vijf respondenten geeft aan dergelijke voorzieningen te missen (tabel 3.3). Het is niet uit te sluiten dat de aandacht in het onderzoek voor het draagvlak voor een nieuwe golfbaan en de media aandacht voor de mogelijke nieuwe golfbaan, de respondenten heeft gestimuleerd om hier golf in te vullen.

3.4 Conclusies

- Buitensportaccommodaties, zoals voetbalvelden, tennisbanen en hockeyvelden worden door de jeugd (6-17 jaar) het meest gebruikt (72% van de 6-11 jarigen; 69% van de 12-17 jarigen). Fitnesscentra, bossen en parken worden door volwassenen het meest gebruikt (59%).
- 68 procent van de inwoners van de gemeente De Bilt maakt gebruik van voorzieningen binnen én buiten de gemeentegrenzen. Drie procent maakt alleen gebruik van voorzieningen buiten de gemeentegrenzen.
- De sportvoorzieningen in de gemeente De Bilt worden op basis van verschillende kwaliteitsaspecten gemiddeld met een 7.6 beoordeeld.
- Zwembaden krijgen een lager rapportcijfer op de kwaliteitsaspecten 'toegankelijkheid' en 'aanwezigheid en kwaliteit van aanbod'. Buitensportaccommodaties scoren juist hoog op 'aanwezigheid en kwaliteit van aanbod' evenals overigens op het kwaliteitsaspect 'kosten

en accommodatie'. De aandacht voor gezondheid en blessurepreventie wordt echter slechter beoordeeld bij de buitensportaccommodaties.

- De helft van de respondenten heeft aangegeven sportvoorzieningen te missen in de gemeente De Bilt. Van dertig procent moeten er nieuwe voorzieningen worden gerealiseerd in de gemeente De Bilt om dit op te lossen. Zwemvoorzieningen (vooral buitenbad) worden hierbij het meest genoemd. Daarnaast zijn golfvoorzieningen bij volwassenen vaak genoemd en atletiek bij 6-11 jarigen. Het is niet uit te sluiten dat de aandacht in het onderzoek voor golf de respondenten heeft gestimuleerd om hier een golfvoorziening in te vullen.

4. Golf

In de gemeente De Bilt is een discussie ontstaan over de mogelijkheid en wenselijkheid om een 18-holes golfbaan aan te leggen. In de Sportersmonitor is aan de inwoners van de gemeente De Bilt gevraagd hoe zij tegenover het plan staan om een nieuwe 18-holes golfbaan in de gemeente De Bilt aan te leggen, of zij op dit moment aan golf doen of voornemens zijn in de toekomst te gaan golfen. In dit hoofdstuk worden de resultaten van deze vragen gepresenteerd. Alvorens deze resultaten te presenteren is aandacht voor het spanningsveld tussen golfbanen en natuur, waarbij ook de mogelijkheden voor recreatief medegebruik zijn belicht. Vervolgens is er aandacht voor de ontwikkeling van de golfsport in de pakweg laatste 15 jaar. Ook is er aandacht voor de vraag- en aanbodverhouding van de golfsport in de provincie Utrecht en een straal van 30 kilometer rondom de gemeente De Bilt. De Nederlandse Golf Federatie (NGF) heeft in haar spelersonderzoek vastgesteld dat 90 procent van de golfers binnen een half uur van de golfbaan woont. Op basis van deze bereidheid tot reizen is gekeken of een 18-holes baan in de gemeente De Bilt op voldoende vraag kan rekenen uitgaande van het huidige en toekomstige aanbod in de provincie Utrecht en in een straal van 30 kilometer rondom de gemeente De Bilt. Deze berekeningen maken het mogelijk om een gefundeerd antwoord te geven op de vraag of een golfbaan in de gemeente De Bilt wenselijk is.

4.1 Spanningsveld tussen golfbanen en natuur

Een golfbaan kan gezien worden als een verrijking van de natuur, maar ook als een bedreiging van de natuur. De relatie tussen golfbanen en natuur is afhankelijk van de context. Fungeert de baan als ‘groene buffer’ tegen woningbouw of gaat de aanleg van een golfbaan ten koste van landbouwgrond of een natuurlijk gebied.

De relatie tussen golfbanen en natuur gaat overigens ver terug. In Schotland ontstond de idee een spelelement toe te voegen aan de wandeling door het natuurlandschap. Dit was het begin van de sport golf. Om deze reden heet de verzameling van de eerste negen holes de ‘out’, naar het vertrek het landschap in. De laatste negen holes heten tezamen ‘in’, vernoemd naar het terugkeren naar de startlocatie. Dit zijn in veel gevallen echter gedateerde invullingen van de begrippen. Inmiddels zijn golfbanen veelal als ‘postzegels’ in het landschap ingepast (Vos, 2006). Om ruimte te besparen zijn deze nieuwe golfbanen gecomprimeerd en liggen de holes ingehaakt in elkaar waardoor het natuur- en wandelelement meer en meer verloren gaat.

Aanleg van een golfbaan gaat volgens tegenstanders dan ook niet zelden gepaard met verlies van de gekoesterde ongerepte natuur. Terwijl voorstanders juist bepleiten dat het eerder een verrijking is van de natuur ten opzichte van ongebruikte potentiële landbouwgrond. Dat deze stellingen niet zo zwart-wit zijn als ze lijken blijkt uit de mening van Het Utrechts Landschap.

“Als landbouw en natuur onder druk komen te staan, gaat het wat ons betreft niet door”, zegt Marco Glastra van Het Utrechts Landschap. Hoewel de voorstanders van golfbanen meestal beweren dat zij goede beheerders van de natuur zijn, vindt Glastra dat dit lang niet altijd opgaat. “Ontworpen landschappen, met aangelegde waterpartijen en verhogingen hebben vaak een te parkachtig karakter. Dat is niet altijd een aanwinst. Aan de randen van de stad is zo iets weer wel aanvaardbaar.” (Utrechts Nieuwsblad, 19-04-2009).

Een golfbaan onderscheidt zich ten opzichte van andere sportaccommodaties in de mate van integratie met de natuurlijke omgeving waarin zij gelegen is. De Natuur en Milieufederatie

Utrecht spreekt graag over het ‘dienende’ karakter dat een golfbaan moet hebben naar zijn natuur (Apeldoorn & De Boer, 2006). Natuurlijke onderdelen zoals bomen, struiken, heuveltjes en wateren vormen een wezenlijk onderdeel van de golfbaan.

Met de toename van al dan niet ‘parkachtige’ natuur wordt de vraag opgeroepen in hoeverre golfbanen gebruikt kunnen worden door zowel golfers als niet-golfers. Voor voorstanders en tegenstanders van golfaccommodaties kan het potentiële recreatieve medegebruik van de golfbaan een belangrijk speerpunt zijn in het winnen van de publieke opinie. Belangrijke reden hiervoor is dat beide groepen inzien dat de golfsport nog altijd een elitair karakter heeft, met name onder mensen die zelf geen golf spelen (Louis et al. 2004). Om deze groep de meerwaarde van een golfbaan uit te leggen, grijpen golfsympathisanten gemakkelijk naar het argument dat een dergelijke voorziening er voor iedereen is, ook voor niet-golfers. Een beroemd voorbeeld van dit recreatieve medegebruik is te vinden in de Schotse plaats St. Andrews.

De baan van de Schotse stad St. Andrews staat bekend als het ‘Mecca’ van de golfsport. Hier is de golfbaan vrij toegankelijk voor burgers van de stad. Het spel is ondergeschikt aan eventuele wandelaars die zich op de paden op en rond de holes begeven. Daarnaast is het terrein op zondagen gesloten voor golfers en uitsluitend toegankelijk voor wandelaars (Bloemendaal, 2008).

Het meest voorhanden liggende en herkenbare tegenargument dat gehanteerd wordt door tegenstanders wanneer er gerept wordt over de mogelijkheden voor recreatief medegebruik van niet-golfers is het argument van de ‘rondvliegende ballen’. Dit valt te scharen onder het argument van de algemene veiligheid van de fietser of wandelaar. Wandelen door golfgebied zou als gevolg van deze rondvliegende projectielen door niet-golfers als onaantrekkelijk gezien worden. Dit argument heeft vooral betrekking op het ontspannen op en rond de directe omgeving van de holes.

Echter, een 18-holes golfbaan bestaat voor ongeveer de helft uit speelterrein (de holes) en voor de andere helft uit bomen, grassen, paden en wateren (de buitenruimte). Deze buitenruimte van de golfbaan is veilig en geschikt voor wandel- en fietsroutes (Apeldoorn & De Boer, 2006). De gebruikelijke marge van buitenruimte tot de holes is doorgaans 45 meter. De aanwezigheid van deze buitenruimte is echter niet genoeg wanneer de wens bestaat om recreatievoorzieningen voor niet-golfers te integreren in de golfbaan. Zo dient er rekening gehouden te worden met paden, uitzichtpunten en bankjes (Apeldoorn & De Boer, 2006).

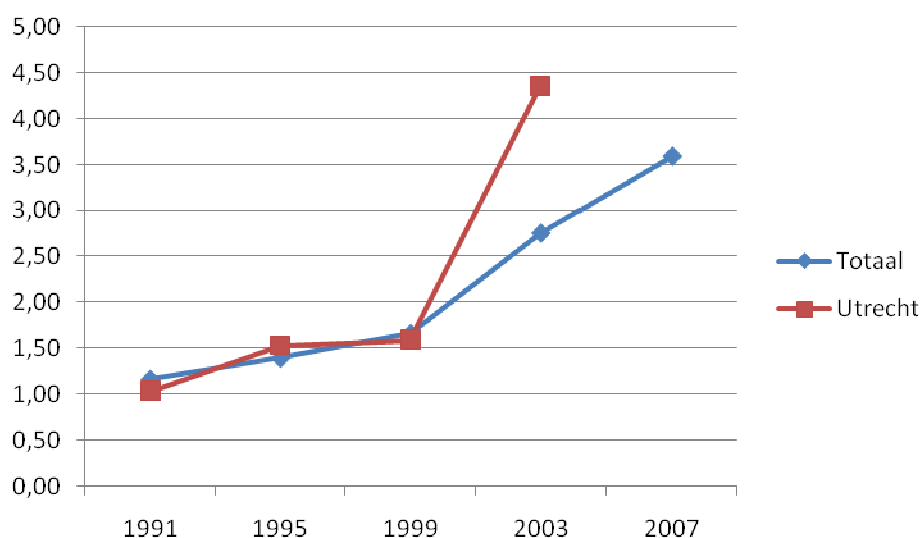
Op dit moment is echter het recreatieve medegebruik zeer beperkt in Nederland. Ook de voorzieningen voor dit gebruik zijn relatief laag (Van Lidth de Jeude-Jonkers, 2007). In de meeste gevallen gaat het om een pad langs de golfbaan. Ook kan de omliggende natuur profiteren volgens van Lidth de Jeude-Jonkers. Zo zal de recreatieve druk op een eventueel naastgelegen kwetsbaarder gebied verminderd worden door een golfbaan. Echter, een golfbaan, wanneer aangelegd in gave landschappen, zal altijd afbreuk doen aan deze landschappen. De NGF ziet het duale belang in van een golfbaan in het landschap en pleit voor de uitbreiding van deze recreatieve medegebruik functie. Om dit te realiseren zouden golfclubs moeten investeren in een paar extra hectaren buitenruimte.

Of de mogelijkheden aanwezig zijn om extra te investeren in hectaren buitenruimte is maar de vraag. In de provincie Utrecht worden de mogelijkheden om golfbanen aan te leggen juist aan banden gelegd. De provincie Utrecht heeft in april 2009 haar beleid ten aanzien van de aanleg van golfbanen en het behoud van natuur aangescherpt. Zij hanteert nu als uitgangspunt dat in principe de aanleg van golfbanen (of andere recreatieve voorzieningen) in landelijk gebied niet is toegestaan. Alleen als de Flora- en Faunawet niet in het geding komt, er draagvlak is onder de bevolking en boeren aangeven geen belangstelling meer te hebben voor deze grond wordt het aanleggen van een golfbaan of andere recreatieve voorziening toegestaan. Om een golfbaan aan te leggen is de gemeente hiermee afhankelijk van de steun van de boeren en draagvlak onder de inwoners van de gemeente. Dit maakt het voor veel gemeenten een stuk moeilijker om een golfbaan aan te leggen. De verwachting is dat dit ook voor de gemeente De Bilt opgaat. In de Sportersmonitor is het draagvlak voor een nieuwe golfbaan onder de bevolking gepeild. In paragraaf 4.3 worden de resultaten hiervan beschreven.

4.2 Ontwikkeling golfsport

Golf is één van de snelst groeiende sporten in Nederland. Toch is het nog altijd een sport die maar door een beperkt deel van de bevolking wordt beoefend. Vanaf 1991 is in het Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO) van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) aan de burgers (6-79 jaar) gevraagd of ze in de afgelopen 12 maanden aan golf hebben gedaan. In onderstaande figuur is de ontwikkeling die zich in de deelname aan golf tussen 1991 en 2007 heeft voorgedaan weergegeven.

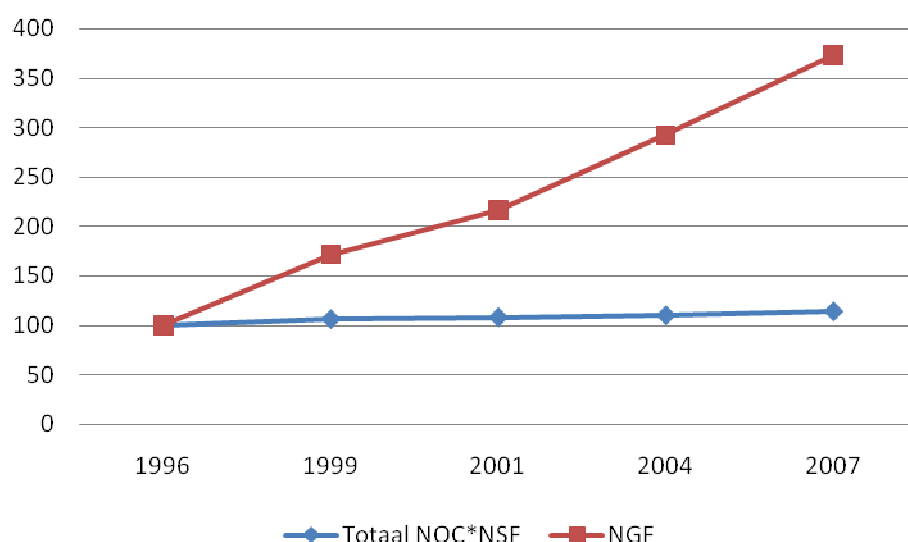
Figuur 4.1 Ontwikkeling golfsport in Nederland in procenten (AVO 1991-2007)



De ontwikkeling van de golfsport laat een stijgende lijn zien. Na 1999 neemt de deelname aan golf een vlucht. Vooral in de provincie Utrecht is de deelname aan golf tussen 1999 en 2003 sterk toegenomen. De idee is dat deze groei zich in de periode 2003-2007 heeft gestabiliseerd. Cijfers op provinciaal niveau van de golfdeelname in 2007 zijn echter nog niet voorhanden. In 2007 neemt ongeveer drieënhalf procent van de Nederlandse bevolking van 6-79 jaar deel aan golf. Golf blijkt een overwegend mannelijke aangelegenheid te zijn. Vijf procent van de mannen doet aan golf in vergelijking met twee procent van de vrouwen (Breedveld e.a., 2008).

De ontwikkeling van golf heeft ook zijn weerslag op de plek die de NGF inneemt op de landelijke ranglijst van sportbonden. In 1996 nam de NGF de 15^e plek in op deze op ledenaantal gebaseerde ranglijst (Breedveld e.a. 2008). In 2007 is de NGF opgeklommen tot de derde plaats, achter de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB) en de Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB). De ontwikkeling van het ledenaantal is hieronder in figuur 4.2 weergegeven.

Figuur 4.2 Ontwikkeling ledental NOC*NSF en NGF (indexcijfers: 1996=100)



Voor de toekomst verwachten de NGF en de Nederlandse Vereniging van Golfaccommodaties een afvlakkende groei van golfers en leden van de NGF. De golfsport gaat richting de volwassen fase in de productlevenscyclus (presentatie NVG, 12 februari 2009). Verwacht wordt dat het aantal van 331.000 golfers in 2008 toeneemt tot 450.000 golfers in 2015. Tot deze golfers horen ook de vrije golfers. Naast deze toename van het aantal golfers wordt een afname van het aantal rondes per golfer verwacht. Waar in 2008 gemiddeld 18 rondes per jaar worden gelopen door de golfer, is de verwachting dat in 2015 het gemiddeld aantal rondes per golfer tussen de 15 en 17 komt te liggen. De verwachte afname van het aantal rondes is het gevolg van de beperkte groei in verenigingsleden die relatief veel rondes per jaar lopen en de sterke groei in vrije golfers die relatief weinig rondes per jaar lopen. Uit gegevens van het CBS (Breedveld e.a., 2008) blijkt dat in 2006 280 golfclubs geregistreerd zijn die gemiddeld 683 leden tellen.

Niet alleen het aantal golfers en leden van golfverenigingen is toegenomen, ook het ruimtebeslag van de golfsport. Eén van de sterkst groeiende accommodaties in Nederland is de categorie 'velden en banen voor overige sporten' (Breedveld e.a., 2008). Hieronder vallen schaatsbanen, atletiekbanen, boogschietbanen, fietscross circuits, kartbanen, jeu-de-boules banen, midgetgolfbanen en drafbanen en de holes op golfbanen. In 2006 zijn meer dan vijfduizend van deze type banen geteld. Aangegeven wordt dat meer dan de helft van deze banen een hole op een golfbaan betreft.

4.3 Golf in de Bilt

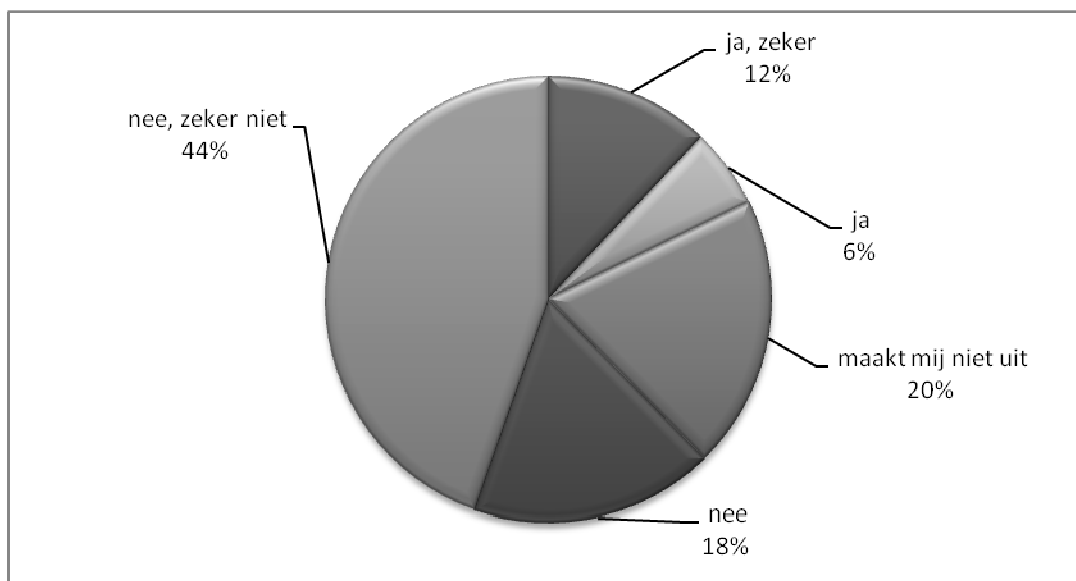
De gemeente De Bilt beschikt over een 9-holes golfbaan van Golfclub De Biltsche Duinen. In de nabije omgeving bevinden zich nog enkele golfbanen, waaronder een 18-holesbaan die deels op het grondgebied van de gemeente De Bilt ligt. In deze paragraaf bekijken we de golfdeelname van de inwoners van de gemeente De Bilt en het draagvlak voor een nieuwe 18-holes golfbaan in de eigen gemeente.

4.3.1 Deelname en draagvlak nieuwe golfbaan

Aan de 12-17 jarigen en de volwassen bevolking van de gemeente De Bilt zijn specifieke vragen voorgelegd over de huidige deelname en mogelijke toekomstige deelname aan golf in het licht van een beslissing over de aanleg van een 18-holes golfbaan in de gemeente De Bilt. Hieronder volgt een weergave van deze resultaten naar leeftijd en kernen.

Bijna tweederde van de bevolking van 12-69 jaar vindt dat er geen nieuwe golfbaan moet komen in de gemeente De Bilt (62%), waarbij 44 procent aangeeft dit zeker niet te willen. In totaal is 18 procent voor een golfbaan en heeft 20 procent geen voorkeur.

Figuur 4.3 Aanleg nieuwe 18-holes golfbaan in de gemeente De Bilt, bevolking 12-69 jaar (in procenten)



In de gemeente De Bilt is golf bovengemiddeld populair. Eén op de vijf inwoners van 12-69 jaar geeft aan het afgelopen jaar aan golf te hebben gedaan. Landelijk doet nog geen vijf procent aan golf. Hiermee lijkt dit onderzoek vooral de interesse van de golfers te hebben gewekt. Het is aannemelijk dat de media aandacht, waarin de relatie tussen het sportdeelname onderzoek en de keuze voor een nieuwe 18-holes golfbaan werd gelegd, hierbij een rol heeft gespeeld.

Tabel 4.1 Golfdeelname en draagvlak bevolking 12-69 jaar voor 18-holes golfbaan in de gemeente De Bilt, naar leeftijd (in procenten)

	Totaal n=2.263	12 t/m 17jr n=290	18 t/m 34jr n=258	35 t/m 54jr n=1.144	55 t/m 69jr n=571
Heeft u een golfvaardigheidsbewijs?					
Ja	14	6	8	17	16
Nee, maar ik ben nu bezig	2	2	3	2	1
Nee, wel intentie bij nieuwe golfbaan	5	7	6	5	4
Nee	80	85	83	77	79
Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar aan golf gedaan?					
Niet	79	74	81	77	82
1-11 keer	12	18	13	14	6
12-24 keer	4	5	4	5	2
25-52 keer	3	3	2	3	4
53 keer of meer	2	0	1	1	5
Moet er een 18-holes golfbaan komen in de gemeente De Bilt?					
Ja, zeker	12	13	10	12	13
Ja	6	3	5	7	6
Maakt mij niet uit	20	36	22	15	18
Nee	18	12	19	17	20
Nee, zeker niet	45	36	44	48	43
Zou u gebruik maken van deze 18-holes golfbaan?					
Ja, ik zou lid worden van de golfclub	10	7	8	11	10
Ja, maar ik zou geen lid worden	7	10	9	7	5
Nee	70	67	68	70	74
Weet ik nog niet	13	16	15	12	10

Eén op de zeven inwoners heeft een golfvaardigheidsbewijs. Opvallend is dat vijf procent voornemens is om een golfvaardigheidsbewijs te gaan halen, indien er een 18-holes golfbaan in gemeente De Bilt wordt aangelegd. Het draagvlak voor een nieuwe 18-holes baan is overigens beperkt. Bijna twee derde spreekt zich uit tegen een 18-holes golfbaan. Een vijfde van de inwoners heeft geen mening over de golfbaan. Het aandeel zonder mening is vooral bij de 12-17 jarigen groot. Van de 12-69 jarigen vindt 18 procent dat de nieuwe 18-holes golfbaan er moet komen. Dit is voor een groot deel ook de groep die aangeeft hier gebruik van te gaan maken. Als de nieuwe golfbaan er komt gaat ruim tweederde van de bevolking ouder dan 12 jaar hier geen gebruik van maken (70%). 17 procent geeft aan gebruik te gaan maken van de golfbaan, waarbij 7 procent aangeeft geen lid te worden (7%) van de golfclub en 10 procent wel zegt lid te worden. Alleen op basis van deze steekproef zou de vereniging al meer dan 200 leden kunnen genereren. Het overige deel (13%) weet nog niet of ze gebruik gaat maken van de nieuwe golfbaan.

De golfdeelname verschilt tussen mannen en vrouwen. Vooral de mannen nemen deel aan golf. Een groter deel van de mannen geeft ook aan dat er een 18-holes golfbaan moet komen (23% van de mannen versus 13% van de vrouwen - niet in tabel). Toch heeft ook 14 procent van de vrouwen het afgelopen jaar minstens 1 keer gegolft.

Tabel 4.2 Golfdeelname en draagvlak bevolking 12-69 jaar voor 18-holes golfbaan in de gemeente De Bilt, naar kernen (in procenten)

	Bilthoven n=979	De Bilt n=479	Maartensdijk n=414	Kleine kernen n=391
Heeft u een golfvaardigheidsbewijs?				
Ja	18	11	4	12
Nee, maar ik ben nu bezig	2	2	1	1
Nee, wel intentie bij nieuwe golfbaan	4	5	6	8
Nee	76	81	90	80
Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar aan golf gedaan?				
Niet	76	79	90	80
1-11 keer	13	14	7	11
12-24 keer	5	4	1	4
25-52 keer	4	3	1	2
53 keer of meer	3	1	1	3
Moet er een 18-holes golfbaan komen in de gemeente De Bilt?				
ja, zeker	14	10	6	14
Ja	7	6	3	3
Maakt mij niet uit	21	23	12	19
Nee	17	17	20	20
Nee, zeker niet	41	44	60	45
Zou u gebruik maken van deze 18-holes golfbaan?				
Ja, ik zou lid worden van de golfclub	12	7	4	12
Ja, maar ik zou geen lid worden	7	11	4	6
Nee	68	69	81	73
Weet ik nog niet	13	14	10	10

De golfdeelname en het draagvlak voor een nieuwe golfbaan verschillen naar gemeentekernen. De grootste groep golfers komt uit Bilthoven, gevolgd door golfers uit De Bilt en de kleine kernen. In Maartensdijk wonen relatief weinig golfers. In deze kern is de weerstand tegen een nieuwe golfbaan het grootst. Van de inwoners geeft 60 procent aan dat er zeker geen golfbaan moet komen in de gemeente De Bilt. Slechts 8 procent van de inwoners van Maartensdijk vindt dat er een nieuwe golfbaan moet komen. De inwoners van Bilthoven zijn het meest enthousiast over een nieuwe golfbaan (21% is voor een nieuwe golfbaan), maar ook hier is de meerderheid tegen een golfbaan (58%).

4.3.2 Vraag/aanbod analyse

De inwoners van de gemeente De Bilt zijn niet alleen aangewezen op de eigen golfbaan voor de deelname aan golf. Zij maken ook gebruik van banen die elders in provincie Utrecht liggen en zelfs net daar buiten. Omdat de inwoners elders in de provincie ook gebruik maken van deze

accommodaties is het noodzakelijk om voor een zuivere analyse de vraag naar en aanbod van golfbanen in de omtrek van gemeente De Bilt mee te nemen. In de uitgevoerde analyse¹ is de vraag naar en aanbod van golfbanen in een straal van 30 kilometer rondom de gemeente De Bilt meegenomen. Hieronder wordt inzicht gegeven in de uitkomsten. Een beschrijving van de uitgevoerde analyse is opgenomen in bijlage 1.

De eerste afstemming tussen vraag en aanbod gaat uit van de basisvraag naar golfbanen in 2008, uitgedrukt in aantal rondes. Hiervoor gelden de volgende uitgangspunten:

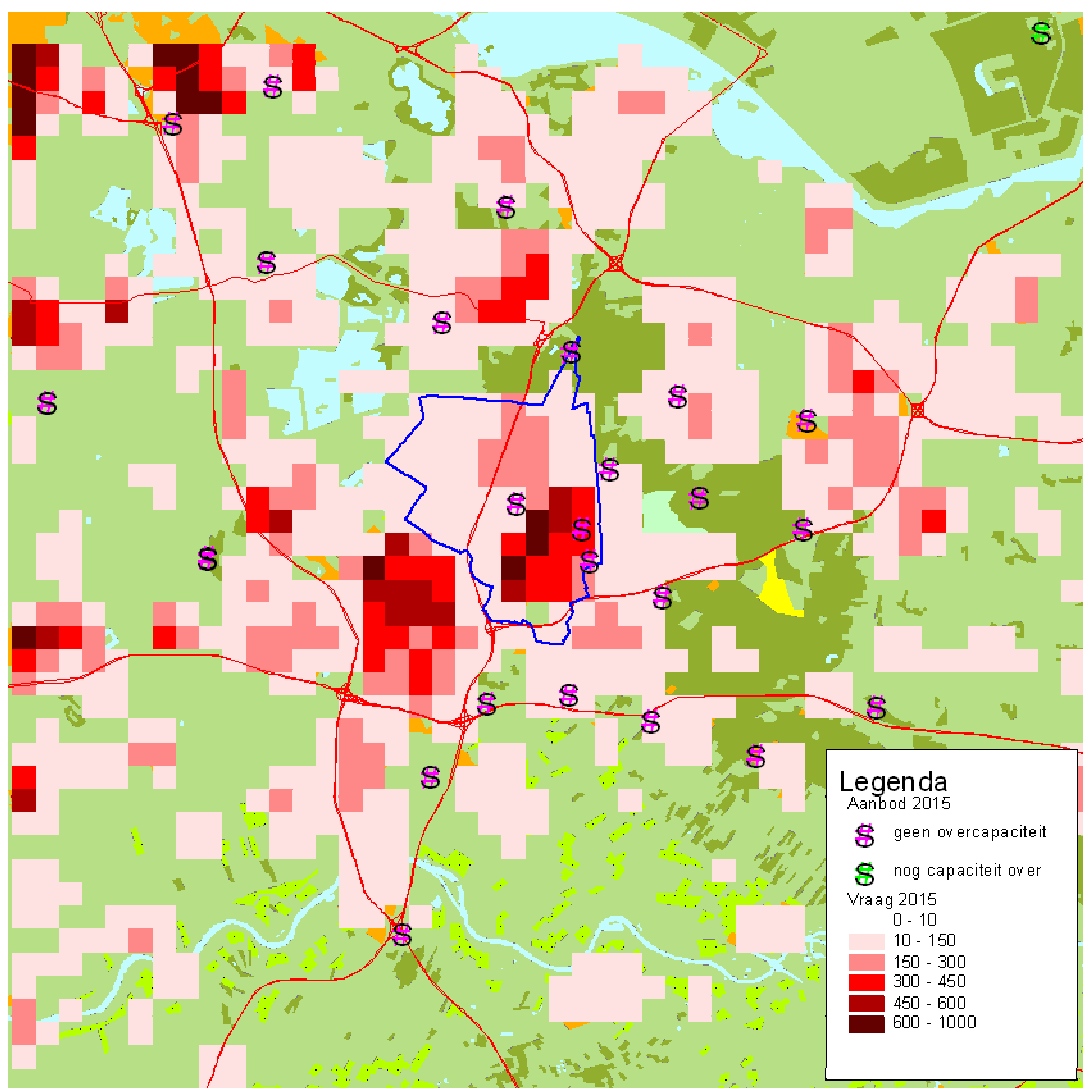
- Totale startvraag in de Bilt: 117.498 rondes
- Totaal vraagoverschot in de Bilt: 10.660 rondes
- Totaal aanbod in het onderzoeksgebied: 1.015.000 rondes
- Totale vraag in het onderzoeksgebied: 1.262.000 rondes

Na confrontatie van de vraag met het aanbod blijven in de Bilt 10.660 rondes over. Deze rondes kunnen, uitgaande van het afstandsverval, niet geaccommodeerd worden. In werkelijkheid worden deze rondes wel geaccommodeerd. Dat betekent dat er een grotere afstand wordt afgelegd dan in dit model wordt aangenomen.

Het tekort van 10.660 rondes komt overeen met 9 procent van de totale vraag. In de eerste kaart (figuur 4.4 op de volgende pagina is weergegeven waar de vraagoverschotten (vraag overtreft het aanbod - er is sprake van een tekort aan golfcapaciteit) zich voordoen.

¹ Deze analyse is uitgevoerd door Kenniscentrum Recreatie.

Figuur 4.4: afstemming tussen vraag en aanbod in 2008

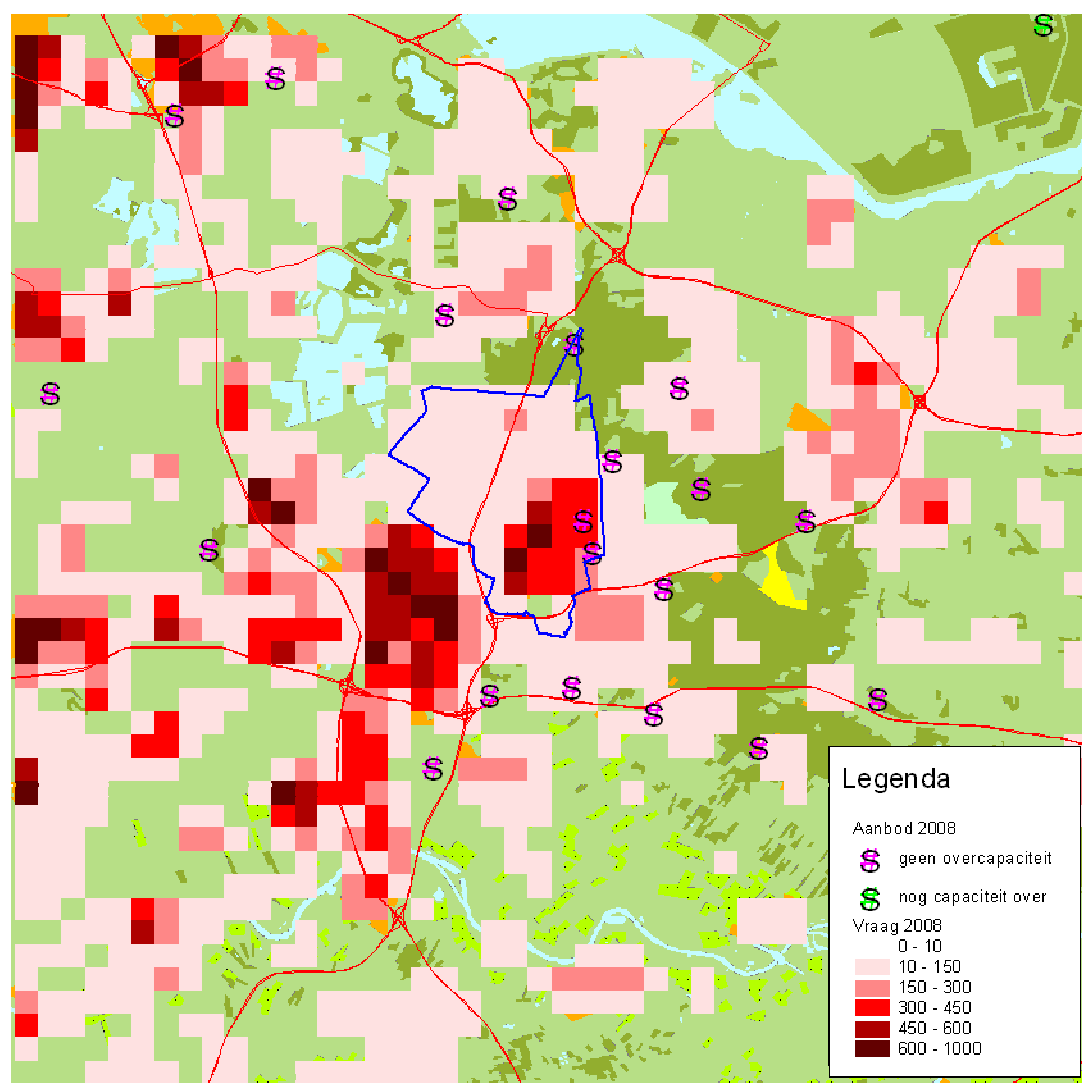


Op de volgende kaart is aangegeven hoe de vraag en het aanbod zich ontwikkelen tot in 2015. Hierbij zijn de nieuwe golfbanen en uitbreidingen van bestaande golfbanen meegenomen. Hierbij is uitgegaan van het scenario dat in de gemeente De Bilt een nieuwe golfbaan wordt aangelegd. De volgende uitgangspunten en resultaten horen bij de tweede kaart (zie figuur 4.5):

- Totale startvraag in de Bilt: 200.295 rondes
- Totaal vraagoverschot in de Bilt: 12.658 rondes
- Totaal aanbod in het onderzoeksgebied: 1.415.000 rondes
- Totale vraag in het onderzoeksgebied: 1.593.000 rondes

Het tekort van 12.658 rondes in de Bilt komt overeen met 6 procent van de vraag.

Figuur 4.5: afstemming tussen vraag en aanbod in 2015, met nieuwe baan in de Bilt



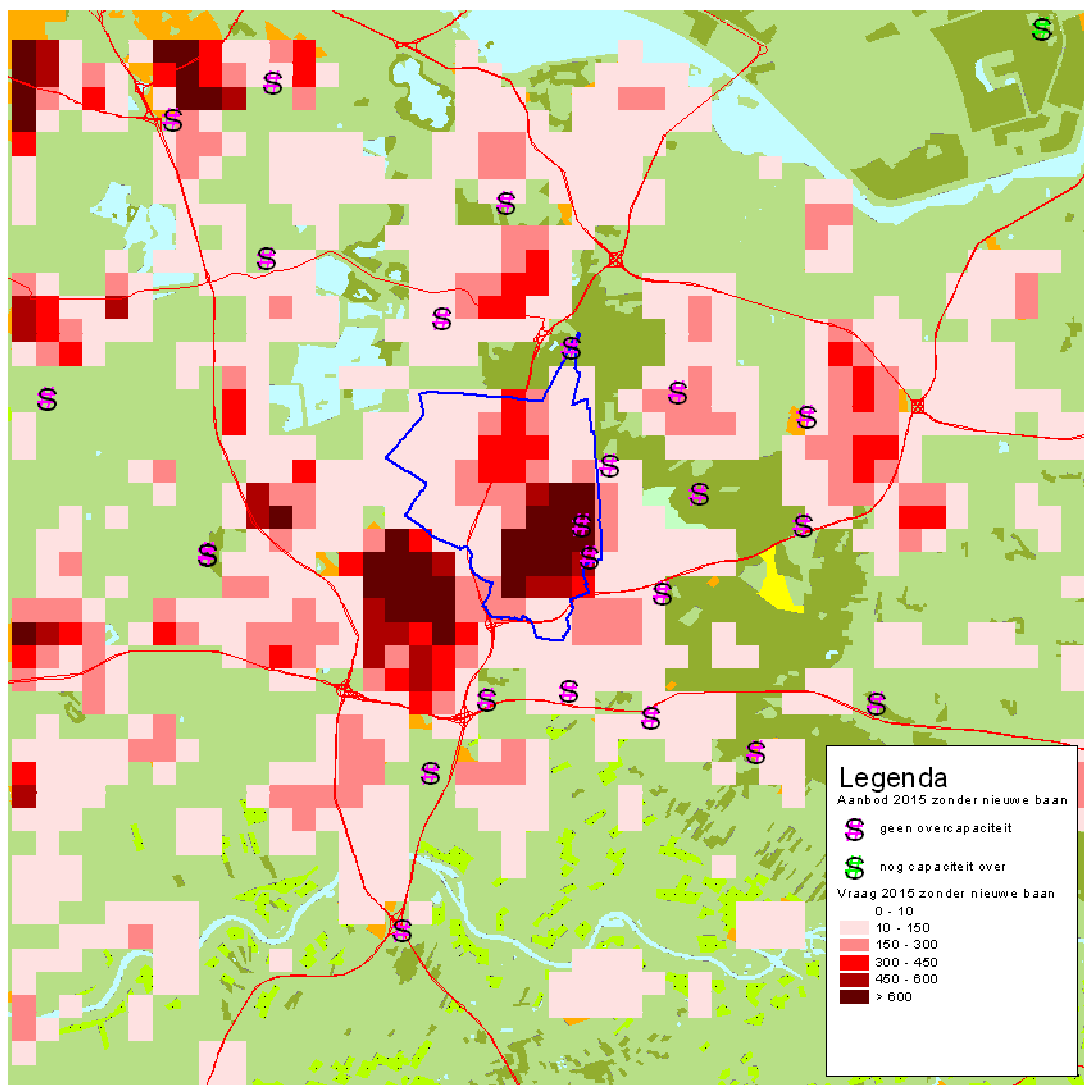
Voor de derde kaart is uitgegaan van het scenario dat geen uitbreiding van de golfcapaciteit in de gemeente De Bilt gaat plaatsvinden. Reeds geaccordeerde uitbreidingen van de golfcapaciteit in de omgeving zijn overigens wel meegenomen.

De volgende uitgangspunten horen bij de derde kaart (zie figuur 4.6):

- Totale startvraag in de Bilt: 200.295 rondes
- Totaal vraagoverschot in de Bilt: 21.825 rondes
- Totaal aanbod in het onderzoeksgebied: 1.375.000 rondes
- Totale vraag in het onderzoeksgebied: 1.593.000 rondes

Het tekort van 21.825 rondes in de Bilt komt overeen met 11 procent van de vraag.

Figuur 4.6: afstemming tussen vraag en aanbod in 2015 zonder nieuwe baan in de Bilt



Resumerend

De vraag-aanbod analyse wijst in 2008 op een tekort van 10.660 rondes, hetgeen overeenkomt met een kwart baan. In 2015 is het tekort aan rondes opgelopen tot 12.658 rondes wanneer wordt uitgegaan van de aanleg van de nieuwe 18-holes golfbaan in de gemeente De Bilt. Het exclusief voorbehouden van de golfbaan aan inwoners van de gemeente De Bilt zou wel zorgen voor een oplossing van het tekort. Wordt niet besloten om tot aanleg over te gaan, dan bedraagt in 2015 het tekort 21.825 rondes. Dit komt overeen met een halve baan, mits uitgegaan wordt van een baan met een open karakter.

De toename van het tekort tussen 2008 en 2015 heeft te maken met de groei die de golfsport naar verwachting doormaakt in de komende jaren. Door de NGF en de NVG wordt voor de komende jaren een lichte groei in aantal rondes per jaar verwacht. Daarnaast speelt de bevolkingsamenstelling een rol. De toename van het aantal ouderen en de afname van het aantal kinderen zorgt voor meer golfers. De golfsport wordt namelijk meer beoefend door ouderen.

Wanneer de afstandsfactor buiten beschouwing wordt gelaten, en hiermee wordt aangenomen dat binnen de provincie geen afstandsbeperkingen zijn voor de golfdeelname, dan is er geen tekort aan golfbanen. De totale vraag in 2015 in de provincie Utrecht is 719.244 rondes, terwijl het totale aanbod in 2015 in de provincie 795.000 rondes is. Hierbij is de nieuwe golfbaan in de gemeente De Bilt niet meegeteld.

4.4 Conclusies

De ontwikkeling van golf spreekt de laatste jaren voor zich. Het is een sport die groeiende is. De opkomst van de laagdrempelige Pitch&Putt banen heeft ervoor gezorgd dat golf bereikbaar is voor iedereen. Hierdoor is het percentage mensen dat een keer aan golf heeft gedaan sterk toegenomen. Eenzelfde werking gaat overigens uit van de opkomst van de openbare 'driving range' bij veel golfclubs. Hierdoor wordt de sport toegankelijker en ontstaat er een andere vraag, namelijk die voor laagdrempelige en relatief goedkope golfbeoefening. Op den duur kan deze deelname overigens wel leiden tot het halen van een golfvaardigheidsbewijs, zodat baanpermisatie kan worden verkregen. Maar een groot deel van de nieuwe golfers komt niet verder dan de driving range en de Pitch&Putt banen. Hier hoeven geen 18-holes golfbanen voor aangelegd te worden. Niettemin geeft 10 procent van de 12-69 jarigen Biltanaren aan dat, als de nieuwe 18-holes golfbaan wordt aangelegd, zij lid willen worden van de golfclub die daar actief gaat worden. Mochten deze respondenten woord houden dan weet de nieuwe golfclub een bovengemiddeld aantal leden binnen te halen. Het kan echter zijn dat lidmaatschapsvoorwaarden een individu doen besluiten om toch geen lid te worden. Dit mogelijke lidmaatschapsaantal is daarom naar verwachting een overschatting van het aantal leden.

Ondanks de relatief hoge golfdeelname in de gemeente De Bilt staat een groot deel van de bevolking afwijzend tegenover een 18-holes golfbaan in de gemeente De Bilt. Dit maakt het onwenselijk om een golfbaan aan te leggen. Het provinciale besluit om landbouwgrond te laten prevaleren boven een golfbaan maakt het eveneens moeilijk om in de gemeente De Bilt een nieuwe golfbaan te realiseren.

Daarnaast is gebleken dat wanneer op provinciaal niveau naar de totale vraag en het totale aanbod wordt gekeken, meer rondes beschikbaar zijn dan gevraagd worden. Dit houdt in dat wanneer de golfers bereid zijn verder te reizen er voldoende mogelijkheden zijn om te golfen in de provincie Utrecht. Wanneer overigens wel wordt uitgegaan van afstandsbeperkingen voor de golfers in de gemeente De Bilt, hetgeen terecht is, gezien de afstandsvervalcurve voor golfdeelname, dan is de aanleg van een nieuwe golfbaan te rechtvaardigen. De hoge golfdeelname in de gemeente De Bilt en het vraagoverschot van golfers in de gemeente Utrecht zorgen voor een voldoende vraag naar rondes om in de gemeente De Bilt een nieuwe golfbaan te rechtvaardigen.

5. Slotbeschouwing

De Sportersmonitor en de vraag-aanbod analyse voor golf hebben interessante resultaten opgeleverd. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies van deze onderzoeken weergegeven en aan elkaar gerelateerd om te komen tot aanbevelingen voor toekomstig sportbeleid.

Hoge cijfer sportdeelname behouden

De sportdeelname in de gemeente de Bilt ligt boven het landelijk gemiddelde. Van de 6-69 jarigen uit de gemeente De Bilt sport 81 procent ten minste 12 keer per jaar. Een derde van de 6-69 jarigen sport meer dan twee keer per week.

Vanwege de reeds hoge sportdeelname is het belangrijk om aandacht te hebben voor het behoud van sporters. Het in contact brengen met sport en stimuleren van sportdeelname is aanvullend voor mensen met een beperking, die achterblijven in sportdeelname, en voor de 18-34 jarigen wellicht een goed initiatief. Een groot deel van de niet-sporters van 18-34 jaar geeft aan de komende jaren weer te willen gaan sporten. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met hun wens om vooral alleen/ongeorganiseerd of in commercieel verband een sport te starten.

Levendige en tevredenstellende verenigingsport

De gemeente De Bilt kent veel verenigingssporters. Met name jeugdige sporters (6-17 jaar) zijn sterk vertegenwoordigd in verenigingsverband. Dit zorgt voor een mooi brede sportbasis in de Biltse samenleving. Het is niet voor niets dat de gemeente De Bilt zich met de besten weet te meten bij hockey, waterpolo, tennis en korfbal.

Vooral de 12-17 jarigen maken gebruik van 'anders georganiseerde verbanden' voor de sportdeelname. Zo is deze leeftijdsgroep bijvoorbeeld bovengemiddeld actief via het onderwijs, sociaal/cultureel- of buurtwerk. Bij oudere leeftijdsgroepen neemt het alleen/ongeorganiseerd sporten toe en het sporten in verenigingsverband af.

De sportbeoefening bevalt de meesten goed. De verenigingen of commerciële aanbieder waar de sportbeoefening plaatsvindt wordt door negen van de tien sporters aanbevolen aan anderen. Het lijkt erop dat de verenigingen, maar ook de commerciële organisaties oog hebben voor de wensen van de klant en voldoende kwaliteit weten te bieden.

Beperkt beweeggedrag bij volwassenen

De jeugd in de gemeente De Bilt voldoet aan de normen voor sport- en beweeggedrag. Het zijn de volwassenen waar de schoen wringt. In de gemeente De Bilt is de sportdeelname weliswaar hoog, maar wordt slechts beperkt voldaan aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) en de combinorm. Vooral de volwassenen bewegen onvoldoende. Wanneer wordt uitgegaan van de fitnorm, de meer intensieve variant, scoort de gemeente De Bilt wel goed. Dit is echter het gevolg van het hoge percentage (intensieve) sporters. De intensieve sporters (120 keer of meer) voldoen vaker aan de fitnorm dan de overige sporters. Voor de combinorm gaat overigens op dat sporters vaker aan deze norm voldoen dan de niet-sporters.

Het is wenselijk om in het beleid meer aandacht te hebben voor het beweeggedrag van de volwassenen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het voor te stellen is dat de werksituatie van de relatief hoog opgeleide Biltaren - een kantoorbaan waar iemand met de auto naar toe gaat - een verklaring biedt voor het beperkte beweeggedrag.

Niet-sporters denken onterecht al voldoende te bewegen

De groep niet-sporters (18-69 jaar) is in vergelijking met landelijke cijfers klein. De volwassenen die niet sporten geven vooral als reden dat ze al voldoende lichaamsbeweging hebben (48%). Al blijkt uit de mate waarin de niet-sporters voldoen aan de combinorm dat zij in lichaamsbeweging achterblijven op de sporters. De niet-sporters geven overigens ook blijk van geen interesse in sport of geen tijd (prioriteit) voor sport. De niet-sporters hebben echter in het verleden vaak wel aan sport gedaan (70%). Het zijn vooral de 18-34 jarigen die wel weer van plan zijn de komende jaren aan sport te gaan doen. Het is wenselijk om hier in het beleid aandacht voor te hebben.

Sport ook buiten de gemeentegrenzen

De traditionele buitensportaccommodaties, zoals voetbalvelden, tennisbanen en hockeyvelden en in mindere mate de sporthallen worden vooral door de jeugd (6-17 jaar) gebruikt. Volwassenen maken meer gebruik van fitnesscentra en bossen en parken. Met de voorzieningen van de gemeente Utrecht en andere gemeenten in de nabijheid is het duidelijk dat de inwoners van de gemeente De Bilt niet alleen aangewezen zijn op voorzieningen in de eigen gemeente. De sporters laten zich ook niet weerhouden door gemeentegrenzen; tweederde van de inwoners maakt naast de sportvoorzieningen in de gemeente De Bilt ook gebruik van sportvoorzieningen in andere gemeenten.

Zwemvoorziening verdient aandacht

De sportaccommodaties in de gemeente De Bilt staan er overwegend goed voor. De sporters geven de sportaccommodaties op basis van meerdere kwaliteitsaspecten een ruime voldoende (7.6). Dit neemt niet weg dat een derde van de respondenten heeft aangegeven dat er aanvullende voorzieningen in de gemeente De Bilt nodig zijn. Het gaat hierbij vooral om zwemvoorzieningen (merendeel buitenbad). Deze behoefte is ook zichtbaar in het relatief lage rapportcijfer dat de gebruikers van het zwembad geven op de kwaliteitsaspecten 'toegankelijkheid' en 'aanwezigheid en kwaliteit van aanbod'. De gemeente De Bilt is zich bewust van de mindere kwaliteit van het huidige zwembad en heeft reeds plannen gemaakt om het huidige zwembad te renoveren. Hiermee kan een deel van de onvrede bij de inwoners worden weggenomen. Voor een recreatiebad (golfslagbad) blijven de inwoners van de gemeente De Bilt overigens aangewezen op voorzieningen uit de omliggende gemeenten.

Aandacht voor blessurepreventie bij sportverenigingen

De aanwezigheid en kwaliteit van het aanbod wordt evenals de lage kosten en de accommodatie positief beoordeeld. Bij de buitensport zijn verbeterpunten zichtbaar in de aandacht voor gezondheid en blessurepreventie. Hierop aansluitend kan de gemeente eventueel ook aandacht besteden aan normen en waarden in de sport en fairplay en hiermee de voorlichting bij verenigingen breder trekken dan alleen blessurepreventie.

Geen nieuwe 18-holes golfbaan

De meerderheid van de bevolking wenst geen nieuwe 18-holes golfbaan in de gemeente De Bilt. Het besluit van de provincie Utrecht om alleen bij voldoende draagvlak en het vrijkomen van landbouwgrond een nieuwe golfbaan te overwegen, maakt het vooralsnog onmogelijk om een golfbaan aan te leggen in de gemeente De Bilt. De golfdeelname is in de gemeente De Bilt wel bijzonder hoog. Hierdoor is sprake van een vraagconcentratie van golf in de gemeente De Bilt. Wanneer echter op provinciaal niveau wordt gekeken dan is er voldoende aanbod. Mocht

uitgegaan worden van voldoende aanbod in de provincie Utrecht dan is de aanleg van een nieuwe golfbaan niet nodig. Provincie Utrecht beschikt over voldoende golfbanen (rondes) om tegemoet te komen aan de vraag van de inwoners van de provincie Utrecht. Om aan de behoefte van de golfers van de gemeente De Bilt te voorzien in de nabijheid van de eigen gemeente is de aanleg van een nieuwe golfbaan wenselijk. Door het vraagoverschot in de gemeente Utrecht zal de nieuwe golfbaan overigens ook aantrekkingskracht hebben op de golfers uit de gemeente Utrecht.

Referenties

Breedveld, K., Kamphuis, C. & Tiessen-Raaphorst, A. (2008). *Rapportage Sport 2008*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/W.J.H. Mulier Instituut.

Hoekman, R. (2009). *Sportdeelname in Den Haag: sociaal bepaald en gelaagd*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Apeldoorn, R.C. van & Boer, de T. A. (2006). *Ruim baan voor de bal?! Mogelijkheden en voorwaarden voor natuurontwikkeling op en recreatief medegebruik van golfbanen*. Wageningen: Alterra.

Bloemendaal, A.L.W. (2008). *Ontwikkeling van de golfsport in de maatschappelijke omgeving van Overijssel 1850-2005*. Open Universiteit Nederland: Eigen beheer.

Lidde de Jeude-Jonkers, M. van (red.) (2007). *Een golfbaan natuurlijk!*. Utrecht: NMU.

Louis, M., Knop, P. de & S. Leblicq (2004). De ontwikkeling van de golfsport in België. *Vrijtijdstudies*, 22 (1), 35 – 46.

Utrechts Nieuwsblad (19-04-2009). *Vijf golfbanen provincie geschrapt*.

Vos, G. (2006). *Singelgolf. Een nieuwe economische basis voor de landbouw en voor gebiedsontwikkeling door middel van golf*. Utrecht: InnovatieNetwerk.

Bijlage 1 Uitwerking vraag-aanbod analyse golf

Aanbod

De golfbanen binnen een afstand van 30 kilometer van de gemeente De Bilt vormen het aanbod van dit onderzoek. De banen in dit gebied hebben verschillende opvangcapaciteiten. In principe heeft een standaard golfbaan een capaciteit van 40.000 rondes per jaar. Een aantal verenigingen en/of eigenaren beperkt het aantal rondes om het karakter van de club of de kwaliteit van de baan te garanderen. Dit gaat ten koste van de zogenaamde 'greenfee-spelers'; niet-leden die per gelopen ronde een bedrag betalen (de greenfee). Deze spelers hebben dan alleen toegang op bepaalde tijden, bijvoorbeeld op werkdagen voor vijf uur. De overige tijden zijn voorbehouden aan de leden van de club. De mate van beperking van greenfee spelers wordt bepaald door het karakter van de club. Een aantal clubs in het onderzoeksgebied is zo exclusief dat er geen ruimte voor greenfee-spelers is gereserveerd. Maar er zijn ook banen zonder restricties voor greenfee spelers.

Het aantal rondes dat op de baan gelopen kan worden is dus afhankelijk van het beleid van de baan. In dit onderzoek is rekening gehouden met de verschillende capaciteiten per baan.

De verdeelsleutel van het aanbod is weergegeven in tabel B1.1.

Tabel B1.1 Rondes per jaar naar type baan

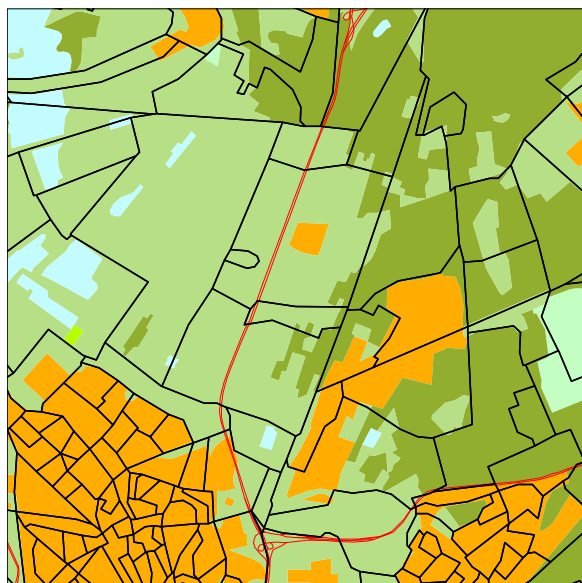
Type baan	Rondes per jaar
Openbaar	40.000
Greenfee beperkt mogelijk, of alleen op introductie van een lid	30.000
Geen greenfee	25.000

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen 9-holes of 18-holes banen. Dat is een kwalitatief verschil. Evengoed wordt geen onderscheid gemaakt in banen met A-, B-, of C-status of par-3 banen. Een 27-holes-baan bestaat in feite uit een 18- en een 9-holes baan. Deze kunnen verschillen in toegankelijkheid (bijvoorbeeld de 18-holes alleen voor leden, de 9-holes voor greenfee spelers). In die gevallen is de capaciteit per baan opgeteld. In bijlage 2 staat een lijst van de banen met de capaciteit per baan.

Vraag

De vraag naar golf wordt uitgedrukt in rondes per jaar per ruimtelijke eenheid. De ruimtelijke eenheid van dit onderzoek is de CBS-buurt. Op de onderstaande kaart staat de buurtindeling van de Bilt.

Figuur B1.1 Kaart: CBS-buurtten van de Bilt



In de resultaatkaarten zijn de resultaten per buurt omgerekend naar grids; vierkanten van 1x1 kilometer. Dat is uitsluitend voor weergavedoeleinden gedaan. De achterliggende data is steeds op buurtniveau berekend.

Een golfer is bereid een relatief grote afstand af te leggen voor het beoefenen van zijn sport. Die grote reisbereidheid zorgt er voor dat ook de vraag uit de wijde omtrek van de gemeente De Bilt moet worden berekend voor een volledig beeld. De vraagkaart is opgebouwd uit:

- Vraaggegevens voor de gemeente De Bilt
- Vraaggegevens uit de 'wijde omtrek', het gebied van 30 kilometer rond de gemeentegrenzen van de gemeente De Bilt. Deze zone wordt verder aangeduid met de 'rand'.

De vraag voor de Bilt wordt berekend aan de hand van de enquête.

Voor de vraag uit de rand zijn ledencijfers van de NGF gebruikt. Per provincie is bekend hoeveel golfers er wonen (het gaat dus om de postcode van het lid, niet om de postcode van de vereniging waarvan hij lid is).

Er zijn drie vraagkaarten: één voor 2009, één voor 2015 met nieuwe baan en één voor 2015 zonder nieuwe baan.

De huidige vraag naar golf in de Bilt komt naar voren uit de enquêteresultaten. De onderstaande kruistabel volgt uit de enquêteresultaten:

Tabel B1.2 Golffrequentie en gebruik van mogelijke nieuwe 18-holes golfbaan (aantal respondenten)

		Zou u gebruik maken van een 18-holes golfbaan als deze in gemeente De Bilt beschikbaar is?				
		Ja, ik zou lid worden van de golfclub	Ja, maar ik zou geen lid worden	Nee	Weet ik nog niet	Totaal
Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar aan golf gedaan?	Niet	24	55	1481	208	1768
	1-11 keer	71	63	82	54	270
	12-24 keer	47	23	10	7	87
	25-52 keer	38	20	3	9	70
	53 keer of meer	35	7	2	4	48
Totaal		215	168	1578	282	2243

Leeswijzer: 24 respondenten die het afgelopen jaar niet hebben gegolft geven aan lid te worden van een 18-holes baan als deze binnen de gemeente beschikbaar is.

Uit de bovenstaande tabel is het huidige aantal rondes berekend door het vermenigvuldigen van de laatste kolom met het gemiddeld aantal rondes per frequentieklasse. Deze berekening levert onderstaande tabel op.

Tabel B1.3 Huidig aantal rondes

Frequentie/jaar	Aantal rondes
Niet	0
1-11 keer	1.620
12-24 keer	1.566
25-52 keer	2.695
53 keer of meer	2.880
Totaal	8.761

Uit de enquêteresultaten blijkt dat het gevraagd aantal rondes beïnvloed wordt door de aanwezigheid van de 18-holes baan; een aantal mensen geeft aan meer te zullen golfen als er een 18-holes baan in gemeente de Bilt zou liggen. Het effect van de baan op het totaal aantal gevraagde rondes wordt als volgt berekend:

Uit het Continue VrijeTijds Onderzoek (CVTO, SCP 2006) is bekend dat golfers die lid zijn van een club gemiddeld 35 keer per jaar golfen. Golfers die geen lid zijn van een club golfen gemiddeld 10 keer per jaar.

Dat betekent dat de eerder genoemde 24 respondenten die niet golfden maar wel lid zouden worden van de club $24 \times 35 = 840$ extra rondes genereren. 71 respondenten uit tabel B1.2 die 1-11 keer golfden (gemiddeld 6) worden lid van de nieuwe baan. Uitgaande van de gemiddelde frequentie van een golfer die lid is van 35 keer per jaar gaat deze groep dus vaker golfen: $(35 - 6) \times 71 = 2.059$ extra rondes. Deze berekening moet consequent worden doorgevoerd, ook voor de respondenten die aangeven vaker dan 35 maal te golfen. Daardoor ontstaan negatieve frequenties. De betekenis daarvan is dat deze respondenten, door het hanteren van de gemiddelde frequentie van 35, een negatief aantal extra rondes speelt.

Respondenten die nu niet golfen maar als de baan er ligt dit wel doen, zonder lid te worden van de club, hebben volgens CVTO een frequentie van 10 per jaar. Het aantal respondenten (55) uit tabel B1.2 wordt daarmee vermenigvuldigd. Van de overige klassen, respondenten die wel golfen maar geen lid worden van de club, is slecht te beredeneren of de aanwezigheid van de nieuwe baan extra rondes zal betekenen. Deze mensen maken al gebruik van een golfbaan. Zijn deze mensen al lid van een club en blijven ze daar, met incidenteel gebruik van de nieuwe baan? Dat levert per saldo geen extra rondes op. Voor de hogere frequenties is het waarschijnlijk dat ze lid zijn van een andere club, daar blijven maar af en toe de nieuwe baan bezoeken. Dat zijn geen extra rondes, dat is vervanging voor de rondes die anders op de eigen club gelopen zouden worden. Respondenten met lagere frequenties golfen nu waarschijnlijk in een losser verband (greenfee). Deze mensen zullen deels gebruik maken van de nieuwe baan. Ook in deze groep zijn de rondes op de nieuwe baan eerder een vervanging van rondes die voorheen ergens anders gelopen werden.

De eventuele extra rondes worden dus uitsluitend veroorzaakt door nabijheid van de nieuwe baan, en het wegvallen van vraaguitval door een kortere reisafstand. Volgens de grafiek die de reisbereidheid aangeeft als functie van de afstand (zie figuur B1.3) hebben de eerste kilometers echter nauwelijks invloed op de reisbereidheid. In de directe omgeving van de Bilt ligt een groot aantal banen. Mensen die al golfen maken naar alle waarschijnlijkheid gebruik van deze banen. De winst op het gebied van de reisafstand onder invloed van de nieuwe baan is daarom beperkt. Om de voorgaande redenen zijn geen extra rondes opgenomen onder invloed van de nieuwe baan voor respondenten die golfen.

De derde bron van extra rondes zijn de respondenten die 'het nog niet weten', èn nu niet golfen. Voor deze groep is aangenomen dat de helft wel gebruik gaat maken van de nieuwe baan en de andere helft niet. De frequentie van deze groep is waarschijnlijk vergelijkbaar met de golfer die geen lid is van een club; 10 maal per jaar. Deze groep zorgt voor $208/2 \times 10 = 1.040$ extra rondes. In de onderstaande tabel staat de totale hoeveelheid extra rondes.

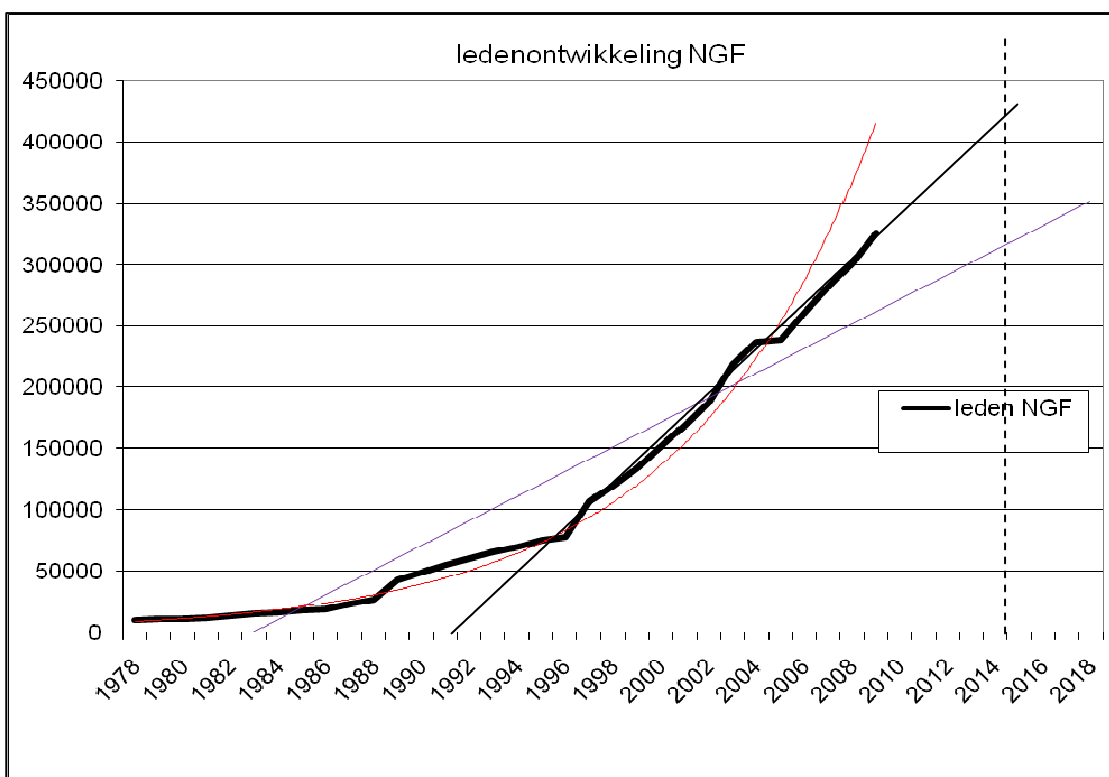
Tabel B1.4 Extra rondes op basis van zelfrapportage toekomstig gebruik

		Zou u gebruik maken van een 18-holes golfbaan als deze in gemeente De Bilt beschikbaar is?			
		Ja, ik zou lid worden van de golfclub	Ja, maar ik zou geen lid worden	Nee	Weet ik nog niet
Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar aan golf gedaan?	Niet	840	550		1040
	1-11 keer	2059			
	12-24 keer	799			
	25-52 keer	-133			
	53 keer of meer	-875			
	Totaal	2690	550		1040
					4280

Tabel B1.5 Totalen voor de gemeente De Bilt

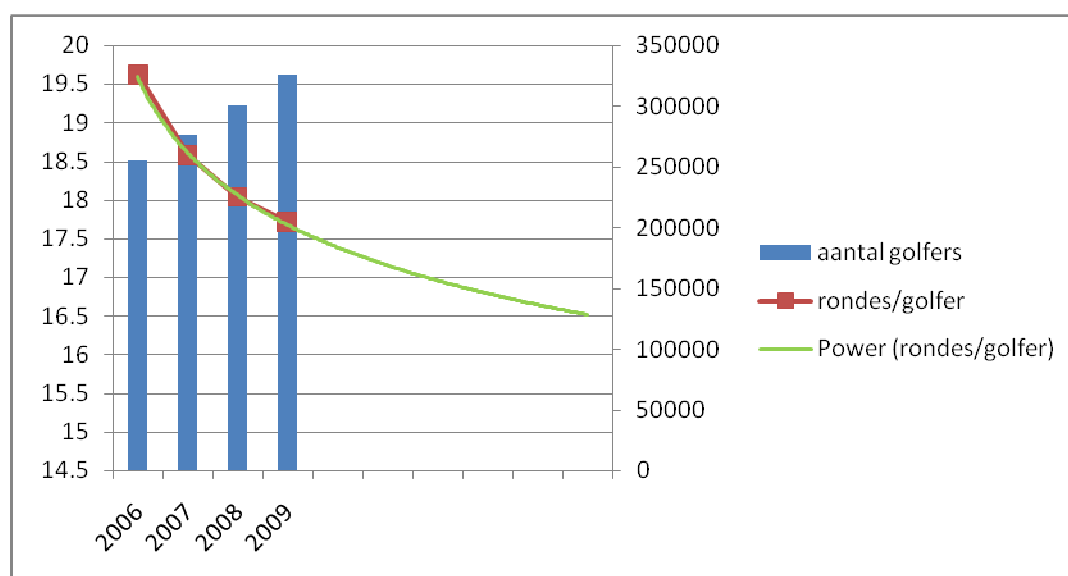
Totaal huidig aantal rondes in enquête	8.761
Totaal huidig aantal rondes + extra in enquête	13.041
Aantal respondenten	2.241
Inwoners de Bilt tussen 12-69 jaar (populatie)	30.054
Conversie (=populatie/aantal respondenten)	13,41098
Aantal rondes huidig de Bilt	117.493
Totaal aantal rondes huidig + extra de Bilt	174.892

Naast de vraag naar golf van de inwoners van de gemeente De Bilt is ook een berekening gemaakt van de vraag naar golf van de inwoners van gemeenten in een straal van 30 kilometer rondom de gemeente De Bilt. De vraag naar golf in deze rand is berekend op basis van de ledencijfers van de NGF. Deze zijn per provincie opgevraagd en verdeeld over de buurten van het onderzoeksgebied met behulp van het leeftijds- en inkomensprofiel van de buurten. Een belangrijke bron voor de prognose van de vraag voor 2015 is de historische ontwikkeling van het aantal rondes. In de onderstaande figuur is de ontwikkeling van het aantal leden weergegeven.

Figuur B1.2 Ledenontwikkeling (landelijk) van de NGF

Het aantal golfers stijgt exponentieel. Die snelle groei zal hoogst waarschijnlijk afvlakken. De eerste tekenen daarvan dienen zich nog niet aan, en het is dus moeilijk te voorspellen wanneer de groeivertraging inzet. Om grip te krijgen op de historische ontwikkeling is een aantal trendlijnen getrokken. De rode lijn is de best passende (exponentiële) lijn voor het verloop van het aantal golfers sinds 1978. Deze geeft een ‘hoge’ variant. De paarse lijn is de best passende lineaire lijn sinds 1978, de ‘lage’ variant. De dunne zwarte lijn is een lineair verloop van 1996 tot 2009. Deze lijn is een compromis tussen de hoge en de lage variant. Dit is de trendlijn die hier toegepast is. Die lijn geeft 425.000 golfers in 2015. Dat is een stijging van 30% ten opzichte van 2009. Uiteindelijk wordt de vraag naar golf in 2015 niet in aantallen golfers voorspeld, maar in aantal rondes. Dat is voor golf met name relevant omdat het aantal rondes per golfer structureel afneemt. Naast het voorspellen van het aantal golfers moet ook een voorspelling worden gedaan van het aantal rondes dat per golfer wordt gevraagd. De frequentie van spelen verschilt voor verschillende types golfers. Uit het CVTO blijkt een speelfrequentie van 35 per jaar voor een golfer die zijn sport in verenigingsverband beoefent, en 10 voor golfers die niet in verenigingsverband golfen. De NGF gaat uit van 36 rondes voor een A/B/C- golfer, 8 voor een D golfer en 4 voor een vrije golfer. Om de mate van detail van de ledencijfers van de NGF (gedetailleerd op type A/B/C/D/vrij) te behouden is uitgegaan van de frequenties van de NGF. In de onderstaande figuur is voor de laatste 4 jaar de ontwikkeling van het aantal golfers afgezet tegen het aantal rondes dat gemiddeld per golfer is gelopen, uitgaande van de eerder genoemde frequentieverdeling per type golfer. Die lijn is doorgetrokken naar 2015.

Figuur B1.3 Ontwikkeling van het aantal rondes per golfer, met trendlijn naar 2015



Het aantal rondes per golfer neemt duidelijk af. Het doortrekken van de trend naar 2015 levert 16,5 rondes per golfer. De voorspelling van het aantal rondes in 2015 komt daarmee op $425.000 \times 16,5$ is 7.012.500 rondes. Ter vergelijking: de NVG komt tot 6.880.000 rondes in een passief scenario en 7.585.000 in een ambitieus scenario. De voorspelling van het aantal rondes in 2015 die hier gehanteerd wordt ligt in lijn met die cijfers.

De groei in rondes in 2015 ten opzichte van 2009 is 21,6%. Voor de rand van het onderzoeksgebied wordt de vraag met dit percentage verhoogd.

De vraag in gemeente de Bilt in 2015 is deels van de algemene groei van de golfsport afhankelijk. Uit de enquêteresultaten blijkt ook een toename van deelname aan golf als er een 18-holes baan in de gemeente beschikbaar zou zijn. Deze toename staat los van de algemene trendmatige groei, en wordt veroorzaakt door plaatselijke omstandigheden. Uit de enquête blijkt een toegenomen vraag na realisatie van een 18-holes baan van 57.400 rondes. Die toename van de vraag wordt opgeteld bij de trendmatige groei. De totale vraag uit gemeente de Bilt in 2015 bedraagt daarmee 200.364 rondes.

Vergelijking gemeente De Bilt en Provincie Utrecht

Het totaal van 117493 rondes is erg hoog. Uitgaande van 40.000 rondes per baan komt dit overeen met 3 banen. De ongeveer 60.000 extra rondes betekenen nog eens anderhalve baan er bij. Voor aanvullend inzicht in de omvang van de vraag uit de Bilt is in de tabel hieronder het aantal rondes in de Bilt vergeleken met het aantal rondes in de provincie Utrecht.

Tabel B1.6 Gemeente De Bilt versus Provincie Utrecht

Inwoners provincie Utrecht	1 210 761
Rondes in Utrecht 01-01-2009 (NGF)	591 116
Percentage rondes De Bilt /provincie	19,9
Percentage inwoners de Bilt/provincie	3,5

Het aandeel van de Bilt in het totaal aantal rondes in de provincie is 20%. Het aandeel van de Bilt in het totaal aantal inwoners in de provincie is 3,5%.

Reisafstand en toewijzing

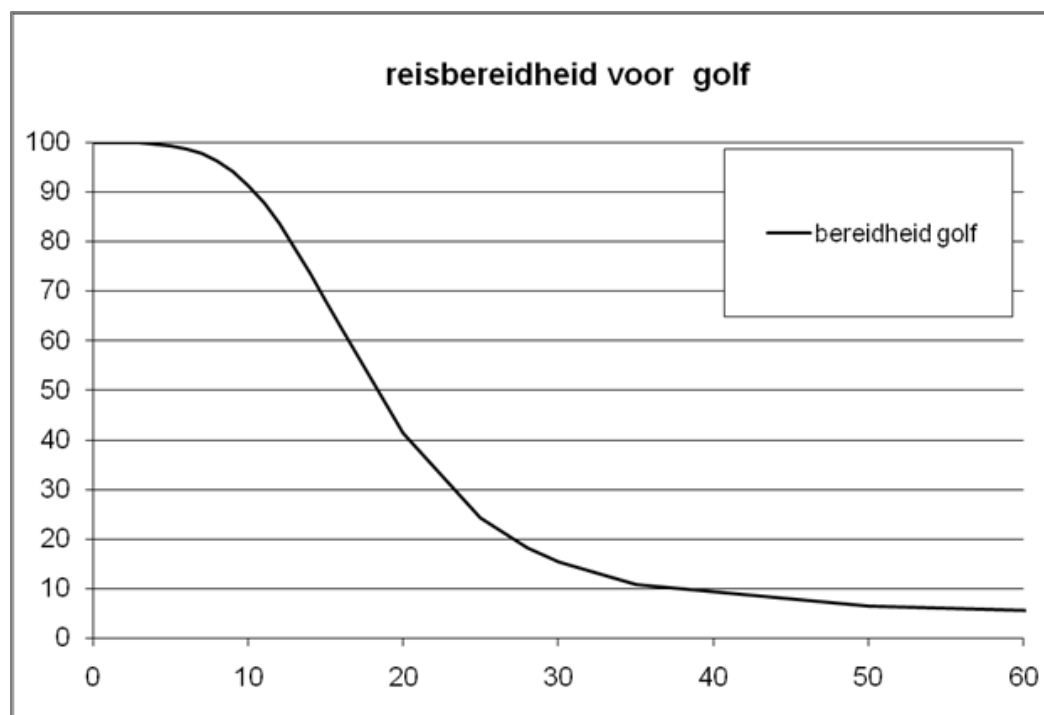
Nu de vraag en het aanbod bekend zijn kan de vergelijking tussen beiden gemaakt worden. Een belangrijk onderdeel daarvan is de reisafstand. Dit is een grafiek die de bereidheid tot reizen van een golfer aangeeft als resultaat van toenemende afstand.

Op de verticale as is het cumulatief percentage golfers weergegeven dat bereid is de afstand af te leggen. De op de horizontale as is de afstand in kilometers opgenomen. De lijn staat voor het percentage van de golfers dat bereidheid is de afstand af te leggen. De lijn is gebaseerd op de waargenomen reisafstanden in het CVTO (Continue VrijeTijdsOnderzoek, SCP, 2006). Een leesvoorbeeld: 40% van de golfers is bereid om tot 20 kilometer af te leggen voor het beoefenen van de sport. 95% van de golfers is bereid om tot 10 kilometer af te leggen.

In de grafiek zijn drie fases te onderscheiden: in de eerste plusminus 10 kilometer is afstand geen beperkende factor van betekenis. Tussen de 10 en de 30 kilometer heeft de toenemende afstand een grote invloed op de reisbereidheid. Na 30 kilometer neemt de invloed van afstand weer af: incidenteel is men bereid ver te reizen. De afstand doet er dan niet zo toe, de attractie van de baan is belangrijker.

Uit de grafiek blijkt dat de afstand binnen 10 kilometer een heel beperkte rol speelt. De in de berekening opgenomen extra capaciteit in de Bilt komt daarom bijna evenveel ten goede aan het gebied van 10 kilometer rond de nieuwe baan als aan de gemeente zelf. In dat gebied ligt de stad Utrecht, met een groot tekort. De verklaring voor het verschil tussen extra aanbod in de Bilt en opgelost tekort in de Bilt is dus het gebruik van de extra rondes door golfers van buiten de gemeente (in dit geval met name vanuit Utrecht).

Figuur B1.4 Afstandsvervalcurve voor de beoefening van golf



Per vraageenheid wordt bepaald welk deel van de vraag bereid is de afstand tot de dichtstbijzijnde aanbodlocatie af te leggen aan de hand van de afstandsvervalcurve. Dat deel wordt in mindering gebracht op het bestaande aanbod, het vraagdeel dat niet bereid is de afstand af te leggen wordt toegevoegd aan het vraagoverschot. Deze berekening wordt zo lang herhaald tot alle vraag of in mindering is gebracht op het aanbod, of aan het vraagoverschot is toegevoegd. Op dat moment is alle vraag toegewezen. De kaarten hieronder geven de resultaten van deze berekeningen weer.

Bijlage 2 Golfbanen in de omgeving van de gemeente De Bilt

Tabel B2.1 Bestaand aanbod golfbanen

Naam	Straat	Nr.	Plaats	Holes	Pardrie	Capaciteit
Leusdense GC de hoge kleij	Appelweg	4	Leusden	18		25.000
Nieuwegeinse GC	Heemsteedseweg	32	Houten	9		40.000
Utrechtse golfclub Amelisweerd	Mereveldseweg	7	Utrecht	27		70.000
De Lage Vuursche	Dolderseweg	262	Den Dolder	18		30.000
Scharweijde	Krakelingweg	5	Zeist	9		40.000
Hilversumsche Golfclub	Soestdijkerstraatweg	172	Hilversum	18		30.000
Utrechtse golfclub de Pan	Amersfoortseweg	1	Bosch en Duin	18		30.000
GC de Haar	Parkweg	5	Vleuten	9		30.000
GC Anderstein	Woudenbergseweg	13	Maarsbergen	18		30.000
open Golfclub Olympus	Abcouderstraatweg	46	Amsterdam	27		80.000
GC Veldzijde	Bovendijk	16	Wilnis	9		40.000
GC Kromme Rijn	Sportlaan	6	Bunnik	9		30.000
t Spanderbosch golf	Sportpark Crailoo	26	Hilversum	18		70.000
GCC De Biltse Duinen	Burg. Van der Borchlaan	6	Bilthoven	9		30.000
GC t Jagerspaadje	Schrikslaan	39	Soest	9		30.000
Gooische CC	T Jagerspaadje	24	Loosdrecht	9		30.000
Doornse GC	Mariniersweg	3	Doorn	9		30.000
GC weesp	Basisweg Van Weerden	2	Weesp	9		40.000
GV Soestduinen	Poelmanweg	8	Soestduinen Driebergen- Rijsenburg	9		30.000
Hoenderdaal	Hoendersteeg	7			9	40.000
Golfclub zeewolde				27		80.000
Almere-hout				27		80.000
Betuwse GC de Batouwe				27		80.000

Tabel B2.2 Extra aanbod in 2015

Naam	Straat	Nr	Plaats	Holes	Pardrie	Capaciteit
Old Course Loenen			Loenen aan de Vecht	9		40.000
Maurik PitchPutt			Maurik		18	40.000
PitchPutt Golf Strand Horst			Horst		9	40.000
The Dutch			Gorinchem	18		40.000
Golfpark Wilnis (uitbreiding)			Wilnis	9		40.000
De Bolgerijsche			Vianen	18	9	80.000
Amersfoort West				9		40.000
GC de Haar (uitbreiding)				9		40.000
Nieuwe baan			De Bilt	18		40.000